

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

NÁVRH NETRADIČNÍHO VOLNOČASOVÉHO PROGRAMU S PRVKY DOPRAVNÍ VÝCHOVY V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství

Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času

Autor práce: **Tereza Loučková**

Vedoucí práce: PhDr. Milan Hrdina

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Tereza Loučková
Osobní číslo: P12000092
Studijní program: B7505 Vychovatelství
Studijní obor: Pedagogika volného času
Název tématu: Návrh netradičního volnočasového programu s prvky dopravní výchovy v mateřské škole
Zadávající katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl

Na základě analýzy obsahu dopravní výchovy v mateřských školách navrhnout a realizovat volnočasový program dopravní výchovy pro mateřskou školu.

Metody

Rozhovor s učiteli

Pozorování

Autorský dotazník

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

HAVLÍK, K. Psychologie pro řidiče, 1. vydání, Praha, Portál, 2005, ISBN 80-7178-542-3,

HEINRICHOVÁ, J. Bezpečná cesta do školy : projekt pro dopravní výchovu dětí. 1. vydání, Brno, Centrum dopravního výzkumu, 2006, ISBN 80-86502-32-5,

STOJAN, M. a kol. Implementace dopravní výchovy do školních vzdělávacích programů. 1.vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2006, ISBN 80-900915-4-7,

HEINRICHOVÁ, J., STRÁNSKÁ, I., WINKLEROVÁ, M. Metodika pro výuku dopravních značek. In Výběr dopravních značek pro chodce a cyklisty. 1.vydání, Praha, Ministerstvo dopravy, 2006,

SKUTIL, M. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha : Portál, 2011.256 s. ISBN 978-80-7367-778-7.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Milan Hrdina

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

7. dubna 2014

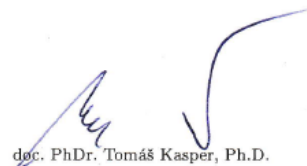
Termín odevzdání bakalářské práce:

15. prosince 2014

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 7. dubna 2014

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Nejprve bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce, panu PhDr., Ing. Milanovi Hrdinovi za vstřícnost a poskytnutí důležitých informací při psaní bakalářské práce.

Velké poděkování patří Mgr. Lucii Rojšlové za ochotu při poskytování užitečných rad.

Poděkování patří také školám, ve kterých jsem mohla uskutečnit průzkum a učitelům, kteří mi poskytli cenné informace prostřednictvím rozhovorů.

V poslední řadě bych chtěla poděkovat všem těm, kteří se jakýmkoliv způsobem podíleli na pomoci při psaní bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce s názvem *Návrh netradičního volnočasového programu s prvky dopravní výchovy v mateřské škole* se zaměřuje na dopravní výchovu dětí předškolního věku. Cílem práce je analyzovat obsah dopravní výchovy v mateřských školách. Na základě zjištěných dat navrhnout a zrealizovat volnočasový program s prvky dopravní výchovy pro děti předškolního věku.

Teoretická část se zabývá výchovou a vzděláváním obecně a v různých institucích. Zaměřuje se na témata od jednotlivých vývojových etap přes podrobný popis předškolního období po dopravní výchovu. Dále na její historii a význam zařazování do mateřských škol.

Praktická část se zaměřuje na zjištění obsahu dopravní výchovy v mateřských školách pomocí rozhovorů, dotazníků a pozorování. Na základě analýzy obsahu dopravní výchovy následuje tvorba a realizace volnočasového programu s prvky dopravní výchovy pro mateřskou školu.

Klíčová slova

dopravní výchova, předškolní věk, mateřská škola, volný čas

Annotation

Bachelor thesis entitled *A draft of an untraditional leisure program with the elements of road safety education in the kindergarden* focuses on traffic education of preschool children. The aim is to analyze the content of the traffic education in nursery schools. Based on the achieved data to suggest and implement leisure program with elements of road safety education for children of preschool age.

The theoretical part deals with the education in general and with education in various institutions. It focuses on themes from individual development stages through a detailed description of the pre-school period through traffic education. The thesis also focuses to its history and significance of enrollment in nursery schools.

The practical part focuses on the detection of the traffic education in nursery schools through interviews, questionnaires and observations. Based on the analysis of the content of the traffic education is followed by the creation and implementation of leisure time program with elements of traffic education for nursery schools.

Keywords

traffic education, preschool age, nursery school, leisure time

Obsah	
Seznam obrázků	10
Seznam tabulek	10
Úvod	11
1.1 Výchova	12
1.2 Vzdělávání	13
1.3 Školní výchova	13
1.3.1 Předškolní výchova	14
1.3.2 Mimoškolní výchova	14
1.4 Rodinná výchova	15
2 Vývojové etapy jedince	17
2.1 Prenatální období	18
2.2 Kojenecké období	19
2.3 Batolecí období	19
2.4 Předškolní věk	20
2.5 Mladší školní věk	20
2.6 Dospívání – adolescence	21
3 Předškolní věk	22
3.1 Pohybový vývoj dítěte	22
3.2 Psychický vývoj dítěte	22
3.2.1 Pozornost	22
3.2.2 Paměť	22
3.2.3 Představy a fantazie	22
3.2.4 Myšlení	23
3.2.5 City	23
3.3 Osobnostní vývoj dítěte	23
3.3.1 Sebeuvědomění	24
3.3.2 Schopnosti	24
3.3.3 Temperament	24
3.3.4 Charakter	24
3.4 Sociální vývoj	25
3.4.1 Vztah s dospělými	25
3.4.2 Vztah s vrstevníky	25
3.5 Hra	25
4 Dopravní výchova	27
4.1 Obecně	27
4.2 Historie	27
4.3 Dítě v dopravním provozu	28

4.4 Dopravní výchova v rodině.....	29
4.4.1 Role rodiče.....	30
4.5 Dopravní výchova dítěte předškolního věku	31
4.6 Dopravní výchova v mateřské škole.....	31
4.7 Role dítěte v dopravním provozu.....	33
4.7.1 Chodec	33
4.7.2 Cyklista.....	34
4.7.3 Spolujezdec.....	35
4.7.3.1 Chyby spolujezdců.....	35
5 Netradiční pojetí programu dopravní výchovy.....	37
6 Shrnutí teoretické části.....	38
7 Praktická část	39
8 Zpracování průzkumu.....	40
8.1 Metody.....	40
8.1.1 Rozhovor s učiteli.....	40
8.1.2 Pozorování.....	40
8.1.3 Autorský dotazník - tvorba.....	41
8.2 Výsledky jednotlivých metod průzkumu	42
8.2.1 Výsledky rozhovorů	42
8.2.2 Výsledky pozorování.....	45
8.2.3 Výsledky autorského dotazníku	46
9 Vlastní návrh programu.....	48
9.1 Vzorek.....	49
10 Program „Ze školky do školy“	51
10.1 Reflexní proužky.....	52
10.2 Auto, které porušilo pravidla	52
10.3 Křižovatka.....	53
10.4 Rozeznávání zvuků	54
10.5 Pozor, jede vlak.....	55
10.6 Výroba dopravní značky	56
10.7 Závěrečný přechod.....	57
11 Výsledky a vyhodnocení programu.....	59
12 Diskuze.....	61
13 Závěr	63
Seznam použitých zdrojů	64
Odborná literatura	64
Seznam zdrojů z internetu	66
Odborné časopisy	68

Seznam příloh.....	69
Přílohy.....	70

Seznam obrázků

Obrázek 1 Počty těžce zraněných dětí	36
Obrázek 2 Vyplňování části dotazníku	41
Obrázek 3 Část vyplnění autorského dotazníku	47
Obrázek 4 Stezka Oldřichov v Hájích	49
Obrázek 5 Stezka Oldřichov v Hájích	49

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývojové etapy jedince.....	18
Tabulka 2 Nedání přednosti chodci na vyznačeném přechodu – děti.....	31
Tabulka 3 Nesprávné chování dětí jako chodců.	34

Úvod

Doprava se týká každého z nás, každému zasahuje nějakým způsobem do života. Nese s sebou jako většina věcí pozitivní i negativní stránku. Přináší lidstvu určité úlevy a komfort, a tak si za to taky bere svou daň.

Bakalářská práce se zabývá dopravní tematikou. Téma s názvem *Návrh netradičního volnočasového programu s prvky dopravní výchovy v mateřské škole* bylo vybráno především z důvodu stoupající motorizace a s tím spojených vysokých počtů nehod, které se netýkají pouze řidičů, ale postihují bohužel i děti. Dětem chybí zkušenosti, a tak jsme mnohdy svědky jejich neuváženého chování, které vede k nehodě. Jedná se například o nepozorné přecházení silnice, náhlé vkročení do silnice, nerozhlížení se a mnoho dalšího. Jelikož tomu tak je, je důležité dětem vštěpovat základy bezpečného pohybu v dopravním provozu už od nízkého věku. Děti si tak vytvoří základ, na kterém budou v budoucnu stavět.

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat obsah dopravní výchovy v mateřských školách a na základě něho navrhnout a realizovat volnočasový program s prvky dopravní výchovy. Program by měl být netradiční a opírat se o nedostatky dopravní výchovy v mateřských školách. Cílem je tedy zjistit, jak probíhá, na jaké úrovni se vyskytuje a jaké je tradiční pojetí tohoto tématu v mateřských školách a na základě těchto informací navrhnout vylepšení.

Dopravní výchova je nedílnou součástí ve vzdělávání dětí. Tím, že se na ni budeme zaměřovat, dbát na kvalitní a intenzivní nácvik dopravních situací a důkladné učení, můžeme zamezit růstu vzniku dopravních nehod dětí.

1.1 Výchova

Výchova je proces, který záměrně působí na osobnost člověka se snahou dosáhnout pozitivních změn v jeho vývoji. (Jůva, sen. a jun., 1994).

Někteří autoři (např. G. A. Linder, R. Hubert, J. Leif) chápou výchovu jako proces, který je plně řízený se snahou ovlivnit nehotového člověka a podřídít ho normám společnosti. Jiní autoři (např. J. J. Rousseau¹, J. Dewey, C. Freinet a další) zvyrazňují ve výchově podíl vlastní na utváření sebe samého.

Účinnost výchovy je spjatá s mírou interiorizace² výchovných vlivů jedince, který na vychovávaného působí. Dochází k tomu tehdy, je-li vychovávaný otevřen pedagogickému působení a je-li vytvořena v jeho vědomí potřeba se zdokonalovat, a tím se stát subjektem vlastního utváření. Výchova je procesem záměrného a také cílevědomého ovlivňování a vytváření podmínek, které umožňují optimální rozvoj jedince. Proces ovlivňují individuální dispozice, které stimulují vlastní snahu stát se vnitřně integrovanou a socializovanou osobností. (Průcha, Walterová, Mareš, 1998).

Výchova záměrně působí na rozvoj osobnosti a má vždy konkrétní povahu. Každá výchova je ovlivňována ideály své společnosti, jako je například její ekonomika, sociálně politické uspořádání a kultura. Výchova tedy odráží znaky své společnosti. (Jůva, sen. a jun., 1998).

Jednou ze základních pedagogických kategorií je kategorie výchovný cíl, který se mění se státem, národem, ale také filosofií i kulturou. Základ pedagogické práce tvoří cíle sociální a individuální. Individuální výchovný cíl usiluje o osobní rozvoj jedince. Sociálním výchovným cílem rozumíme naopak přípravu jedince, která má zajistit, aby se svým působením stal prospěšný společnosti a aby odpovědně plnil své sociální role. Při výchovné činnosti se sledují nejen cíle obecné, ale také specifické. Obecné cíle jsou společné veškeré výchově, jedná se o mnohostranný rozvoj jedince, budování vztahu ke skutečnosti – ke společnosti, lidem a jejich hodnotám a chování. Specifický cíl se zaměřuje na osvojování konkrétních vědomostí, návyků a dovedností. (Jůva, sen. a jun., 1998).

---

¹ Jean-Jacques Rousseau – francouzský pedagog (1712 – 1778) „*Rousseau požaduje výchovu přirozenou a svobodnou, která by byla vždy v souladu s věkovými zvláštnostmi dítěte a která by byla zbavena jakéhokoliv biflování, kruté kázně a potlačování osobnosti.*“ (Jůva, sen. a jun., 2007, s. 28).

² Zvnitřnění

1.2 Vzdělávání

Vzdělávání představuje jeden ze základních pojmů pedagogické teorie a praxe, ovšem je stále diskutovaný a nedostatečně objasněný. (Průcha, Walterová, Mareš, 1998). Vzdělávání se obecně v pedagogické teorii chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj., typicky realizovaný prostřednictvím školního vyučování. Pojem vzdělávání je běžný i pro obory mimo pedagogiku, například v politických komunikacích, ekonomických a sociálních záležitostech. (Průcha 2000).

Výchova a vzdělávání se v pedagogice používají souběžně a spolu ve spojení. Vychovávání a vzdělávání jsou jevy, na které se pedagogika zaměřuje jakožto na svůj předmět zkoumání. Pedagogičtí teoretici se při charakterizování těchto dvou pojmů střetávají s velkým problémem. V teorii lze výchovu a vzdělávání oddělit, ovšem v praxi je to nemyslitelné. Na jedné straně jsou pojmy spolu úzce spojeny a propojeny, na druhé zase vzdělávání představuje něco specifického, co se neslučuje s pojmem výchova. Propojenost těchto pojmů lze odvodit z příkladu. Každý učitel při výkonu své práce žáky vzdělává a zároveň vychovává. Z toho se odvozuje termín výchovně vzdělávací proces, který vyjadřuje tuto propojenost. (Průcha, 2000).

„Výchova a vzdělávání jsou nikdy nekončící, trvalé celoživotní procesy.“ (Pávková a kol., 2008, s. 42).

1.3 Školní výchova

Škola je společenská instituce, která má za funkci poskytovat vzdělání žákům určitých věkových skupin podle daných vzdělávacích programů. Je to také místo socializace žáků a podporuje osobnostní a sociální rozvoj. Připravuje žáky na život osobní, pracovní a také občanský. (Průcha, Walterová, Mareš, 1998).

„Škola byla a nadále bude základní výchovně vzdělávací instituce ve společnosti a ponese hlavní odpovědnost za úroveň, šíři a hloubku všeobecného i odborného vzdělání občanů i za jejich plný rozvoj z hlediska jednotlivých výchovných složek, jednotlivých kvalit osobnosti i jednotlivých sociálních rolí, pro které jsou připravováni.“ (Jůva, sen. a jun. 1994, s.107).

Základním prvkem školní výchovy je vzdělávání. Školní vzdělávání zahrnuje povinnou školní docházku. Od škol mateřských až po školy vysoké výchova se svým zaměřením prostupuje celou činností škol všech stupňů. Není školské zařízení, které by se nepodílelo na rozvoji jednotlivých kvalit osobnosti a složek výchovy. Každý prvek školského zařízení, školní režim, prostředí, atmosféra, ale také každý učitelův podnět, zapadá do pole výchovně vzdělávacího působení na žáky, studenty, či děti.

Formy školní výchovy můžeme dělit do dvou skupin. První skupina je výchova v rámci vyučování a druhá je výchova v mimovyučovacích aktivitách. Obě tyto skupiny se propojují a tížené výsledky se mohou dostavit až při stálém propojení, ovšem závisí také na stálém pozitivním působení školního prostředí. (Jůva, sen. a jun., 1994).

1.3.1 Předškolní výchova

Hlavním úkolem předškolní výchovy je výchova jedince k hodnotám, lidskosti, úctě k druhému a především k odpovědnému chování. Dále má za úkol vytvořit pro dítě podmínky, které příznivě působí ve sférách učení, vývoje a růstu. Předškolní výchova se zabývá vývojem psychickým, fyzickým, emocionálním, sociálním a kognitivním. Na základě rozvoje těchto oblastí se snaží včas předejít negativním jevům. Předškolní výchova zajišťuje prostředí pro přípravu vstupu do základního vzdělávání³.

1.3.2 Mimoškolní výchova

Mimoškolní výchova je „*činnost mimo vyučování*.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 124).

Mimoškolní výchova se uskutečňuje ve volném čase dítěte. Volný čas je doba, ve které dítě vykonává činnost z vlastní svobodné vůle a rozhodnutí, která mu přináší radost a pocit uspokojení. Tento čas se neslučuje s dobou plnění povinností. Mimoškolní výchova, výchova ve volném čase, neboli výchova mimo vyučování neprobíhá společně s povinným vyučováním, nemá vliv rodiny a je zřízená pod určitou institucí. Způsob, kterým dítě tráví svůj volný čas, relaxací, zábavou, odpočinkem, může mít velký vliv na studijní a pracovní výkony. Trvalost zájmů

---

³ (Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů 2015).

a kvalita trávení volného času mohou v budoucnu ovlivnit partnerské vztahy a výchovu dětí. (Pávková a kol., 2008).

Výchova mimo vyučování „*poskytuje příležitost vést jedince k racionálnímu využívání volného času, formovat hodnotné zájmy, uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat žádoucí morální vlastnosti.*“ (Pávková a kol., 2008, s. 37).

Je realizována prostřednictvím společenských institucí. Mezi ty nejznámější patří školní družiny, školní kluby, střediska pro volný čas dětí a mládeže, domovy mládeže, dětské domovy, základní umělecké školy, jazykové školy apod.

Mimoškolní výchova výrazně přispívá k eliminaci nevhodných a dokonce i škodlivých forem chování dítěte ve společnosti. Slouží především jako prevence proti nežádoucím výchovným problémům, jako je agresivita, závislost na drogách, gamblerství a mnoho dalších. (Pávková a kol., 2008).

1.4 Rodinná výchova

Rodina je nejstarší společenská instituce, která plní mnoho funkcí jako je například funkce socializační, ekonomická, sexuálně-regulační a další. Vytváří emocionální klima, formuje vztahy, hodnoty, životní styl, etiku a postoje. Rodina spolu se školou do sebe zapadají a doplňují se především v plnění významných výchovných funkcí. (Průcha, Walterová, Mareš 1998). V rodině se jedinci dostává přirozenou formou mnoho podnětů a zkušeností, na základě nich se učí a následně si osvojuje základy svého sociálního chování. (Jůva, sen. a jun. 1994).

Škola přináší především určitý řád a logiku. Mimoškolní organizace zase přednostně zážitky a emotivní podněty a rodina pak hlavně přirozenost a bezprostřednost. Všechny jednotlivé systémy se doplňují, a pokud jsou spolu uvedeny do vzájemného souladu, dají velkou naději jedinci na mnohostranný rozvoj. Sám obsah rodinného života je významným prostředkem rodinné výchovy. Obsahem se rozumí společné zájmy, činnosti a účasti, které jsou sportovního, pracovního a kulturního charakteru.

Rodina poskytuje mnoho zážitků a zkušeností, ale také rozvíjí určité postoje k problémům, jako je například rodina politická, kulturní a sociální. Stimuluje potřeby a citlivě usměrňuje chování, které odpovídá danému způsobu života rodiny. Rodinná

výchova má velký prostor v oblasti estetické, kulturní, tělesné a sportovní. Za všemi úspěchy jedince v těchto oborech stojí ve většině podpora rodiny, její tradice, sportovní či umělecké založení, zájmy v tomto směru a také pomoc jednotlivých členů. (Jůva, sen. a jun. 1994).

Pokud mezi sebou rodina a škola či mimoškolní vzdělávací zařízení nespolupracují, radikálně se snižuje naděje na vzdělávání mladé generace s dosažením potřebných a požadovaných výsledků. Je potřebné, aby mezi sebou zařízení kooperovaly. (Jůva, sen. a jun. 1994).

2 Vývojové etapy jedince

Vývoj je proces, který se odehrává v čase a nese s sebou změny. Je to jev, který je pohyblivý a plyne, nikoliv statický. Vývoj je tedy funkcí času a v čase se také odehrává. Čím více času plyne, tím pokročilejší vývoj je. (Končecová 2010).

„V pojmu vývoje je zahrnut předpoklad, že pozdější stadia vyvíjejícího se objektu (psychiky, organismu, sociálního útvaru apod.) jsou ovlivněna stadii předchozími.“ (Říčan 2008, s. 261).

Popisem a charakteristikou vývoje jedince v určitém životním období se zabývá vývojová psychologie. Zajímá se především ontogenezi⁴ lidské psychiky a jejím úkolem je zkoumat zákonitosti a činitele jednotlivých fází psychického vývoje jedince od narození do jeho smrti.

K určitému časovému úseku neboli věku je přiřazeno určité vývojové stádium. V průběhu života každého člověka se uskutečňuje mnoho změn v oblasti tělesné, psychické a pohybové. Mění se velikost, například růst do výšky, proporce (poměr hlavy a těla), změna hmotnosti, v oblasti psychické se rozšiřuje slovní zásoba a paměť. Odlišný je i poměr konkrétního a abstraktního myšlení. To vše jsou změny kvantitativní. Změny kvalitativní s sebou nesou zanikání starého a získávání nového. Zaniká mléčný chrup, dětská řeč a ustupuje impulzivita. Nově získaný je například nástup činnosti pohlavních žláz, trvalý chrup. Nabývá se abstraktní, citové a estetické citění. (Končecová 2010).

Erik Erikson s použitím S. Freudových myšlenek popsal v životě člověka osm etap. Každá etapa má a plní svůj úkol, který je určený na základě tělesné, rozumové a citové roviny. Patří sem také rovina společenská, která v každé etapě vývoje od jedince něco očekává, ale také něco umožňuje. (Říčan 2008).

---

⁴ Ontogeneze je „vývoj jedince od zárodku až do zániku.“ (Klimeš, 1987, s. 489).

Období	Věkové rozmezí
Prenatální	Od oplození vajíčka po narození dítěte
Kojenecké	1. rok života
Batolecí	Od 1 do 3 let
Předškolní věk	Od 3 let po nástup do školy (3–6)
Mladší školní věk	Od 6 do 11 let
Dospívání - adolescence	Mezi 11.–20. rokem
Mladá dospělost	20–30 let
Střední dospělost	Od 30 do 60 let
Pozdní dospělost- stáří	Nad 60 let

Tabulka 1 Vývojové etapy jedince

(Říčan, 2008).

2.1 Prenatální období

Vývoj jedince v prenatální období trvá zpravidla devět měsíců. Jedná se o dobu od oplození vajíčka až po narození. V tomto období se u jedince vytvářejí předpoklady pro budoucí samostatný vývoj plodu, a proto je důležité spojení s matčíným organismem. Jedinec začíná být velmi brzy aktivní, dokáže reagovat na sluchové a hmatové podněty jako je například masáž břicha či změna polohy matky. Plod na svou nelibost vyjadřuje kopáním, což je v podstatě jediná možnost, jak plod může s matkou komunikovat a jak reagovat. (Vágnerová, 2005).

Právě v tomto období je důležitá péče o dobrý základ psychického vývoje jedince. Úzce s tím souvisí péče o matku, která by měla být v dobré duševní pohodě, preferovat zdravý životní styl a omezovat veškeré negativní podněty z vnějšku. (Langmeier, Langmeier, Krejčířová, 1998).

Plod v děloze v pozdějším stádiu vidí, slyší, vnímá, cítí a dokonce i může něco prožívat. Dítě tedy dokáže vnímat podněty, které mu jsou dány od matky, jež hluboce prožívá emoce, například smutek, radost, úzkost apod. Zcela jistě můžeme říci, že doba těhotenství by měla být pro matku dobou duševního klidu a harmonie bez stresu. (Matějček, 2000).

2.2 Kojenecké období

Období kojenecké trvá od jednoho měsíce až do jednoho roku života dítěte. „*V tomto období dochází k rychlému rozvoji mnoha kompetencí, které jsou předpokladem k postupnému osamostatňování, k němuž dochází v další vývojové fázi, tj. v batolecím věku.*“ (Vágnerová, 2005, s. 71).

Kojenecké období se často označuje jako období receptivity. Zásadním úkolem je vytvořit u dítěte důvěru k okolnímu světu. Dítě vnímá a učí se, proto je důležité tyto složky stimulovat pomocí kontaktu. Poznává pomocí zraku a motoriky. Po narození se plnohodnotně rozvíjí vnímání zrakové, které je potřeba stimulovat. Velmi důležitou roli v tomto období stejně jako v období předešlém bezpochyby hraje matka. Matka se stává něčím, co dítě vnímá a chápe jako trvalé. Stává se pro dítě i takovým zrcadlem, které mu poskytuje zpětnou vazbu a základ pro učení nápodobou. Na konci kojeneckého období, tedy na konci prvního roku, chápe dítě stálost vlastního bytí. (Vágnerová, 2005).

2.3 Batolecí období

Období batolecí trvá od jednoho roku do přibližně tří let dítěte. V této fázi dochází k rozvoji dětské osobnosti a významnému rozvoji kompetencí. Dítě získává vědomí o své vlastní existenci a o svých možnostech, je samostatnější a výrazně aktivnější. (Vágnerová, 2005).

Velmi rychle se rozvíjí řeč, která pomáhá dítěti lépe se dorozumívat s okolím, vyjadřovat své potřeby a přání, proto je její stimulace důležitá. Dítě se neustále dotazuje „*Co to je, proč to je?*“ a podobné. V tomto věku si dítě uvědomuje možnost neuposlechnutí a jednání podle vlastního uvážení, proto se toto období nazývá také „období

prvního vzdoru⁵. Důležitá je stimulace k objevování neznámého a vedení k soběstačnosti. (Langmeier, Langmeier, Krejčířová, 1998).

Dítě si uvědomuje samo sebe, své vlastní já a svou osobu jako objekt, který je nositel svých vlastních činů. Toto se projevuje především v řeči, dítě přestává mluvit o sobě jako o někom jiném, ale používá slovo v první osobě „já“. (Končecová, 2010).

2.4 Předškolní věk

Předškolní věk je období mateřské školy a trvá od tří do šesti let. V tomto období se z dítěte stává osobnost a individualita, zároveň se vyhraňují určité vlastnosti osobnosti a vyvíjí se sebeuvědomění a vůle. (Končecová, 2010) Tento věk se může nazývat „věk hry“. Hra se pro dítě stává nejdůležitější a nejběžnější činností. Přináší pro dítě pocit uspokojení a je vykonávána především pro samotnou příjemnost. (Langmeier, Krejčířová, 1998).

„Hra je rovněž neverbální symbolickou funkcí. Je dalším způsobem vyjádření vlastní interpretace reality, postoje ke světu i k sobě samému. Symbolická hra slouží předškolnímu dítěti jako prostředek k vyrovnávání s realitou, která je pro ně nějak zatěžující.“ (Vágnerová, 2005, s. 186).

2.5 Mladší školní věk

Jedná se o období mezi šestým až desátým rokem života. Školní věk s sebou přináší pro dítě mnoho nového, musí se chovat tak, jako vyžaduje okolí, ctít autoritu učitele, respektovat dané normy a je vystaveno určitému očekávání. Stává se spolužákem, školákem a žákem. Jeho vrstevníci se stávají těmi, se kterými se porovnává a snaží se u nich získat přijatelné postavení. (Vágnerová, 2005).

„Školní věk je fází píle a snaživosti, dítě se vymezuje tím, co dokáže.“ (Vágnerová, 2005, s. 319).

Vstup do školy je důležitý především proto, že se jedná o přípravu na život. (Vágnerová, 2005).

---

⁵ Období prvního vzdoru – přichází kolem druhého roku života dítěte. Projevy: zuřivost, umíněnost, náladovost, nespokojenost. Důvodem tohoto chování dítěte je uvědomění si sebe sama a to, že se stává samostatnou osobností a chce to dát najevo. (Regenrmelová 2010).

2.6 Dospívání – adolescence

Dospívání je doba, kdy jedinec přechází z fáze dětství do fáze dospělosti. Věkově se jedná o dobu mezi desátým až dvacátým rokem života. Dochází k přeměně celé osobnosti. Pro jedince v tomto věkovém období je velmi důležitý zevnějšek, který dle jeho mínění udržuje postavení v sociální skupině. Může se zde proto objevit i nápodoba vlastního ideálu krásy. (Vágnerová, 2005).

„Období dospívání je označeno jako fáze hledání a vytváření vlastní identity.“ (Vágnerová, 2005, s. 434).

3 Předškolní věk

3.1 Pohybový vývoj dítěte

Na začátku tohoto období jsou pohyby dítěte živelné a nekoordinované. Kolem čtvrtého roku se stávají dokonalejšími, harmoničtěji a účelnějšími. Co se týče polohových pohybů, dítě zvládá stoj na špičkách a jedné noze, také předklon, záklon a dřep, při těchto pohybech dítě neztrácí a udržuje si rovnováhu. Nové pohyby, které se u dítěte zdokonalují, jsou pohyby přemísťovací. Patří sem chůze, která je zpočátku nedokonalá, až postupem času se zautomatizuje a vytvoří se vlastní individuální styl chůze. Dále sem patří také lezení, běhání, skákání, skákání na jedné noze, seskok, klouzání, plavání, lyžování a mnoho dalšího.

3.2 Psychický vývoj dítěte

3.2.1 Pozornost

Pozornost dítěte v tomto období je nestálá, přelétavá a převážně mimovolná. Dítě upoutá pouze podnět, který je silný a zajímavý. Záměrná a úmyslná pozornost se rozvíjí už v průběhu období. (Vágnerová, 2005).

3.2.2 Paměť

Paměť lze popsat jako „*schopnost přijímat, držet a znovu oživovat minulé vjemy.*“ (Hartl, 2000, s. 390).

Na začátku období je paměť u dětí též mimovolná, jako pozornost. Ovšem na konci období, tedy kolem pátého a šestého roku, se objevuje zapamatování úmyslné. Dítě si lépe zapamatuje materiál, se kterým se seznámilo názorně, než ten, se kterým se seznámilo slovně. Dále si dítě pamatuje lépe předměty, osoby či situace, které byly spojené s nějakým silným citovým zážitkem. Pamatuje si především to, co upoutalo jeho pozornost. (Vágnerová 2005).

3.2.3 Představy a fantazie

Fantazijní představy vznikají na základě konkrétních paměťových představ, přání a tužeb. Mají ale svůj význam, dítě se pomocí nich lehčeji vyrovnává s působením tlaku reality a s nedostatky vlastní zkušenosti. V předškolním věku převládá antropomorfizace, to znamená „oživování“ neživého a přisuzování lidských vlastností a způsobů chování něčemu jinému. Často se jedná o předměty, rostliny, či zvířata. V tomto

období se může objevit i dětská lež, neboli lež z fantazie. Vzniká proto, že dítě ještě nedokáže rozlišit vymyšlené od skutečného. Nejedná se o záměrnou lež, dítě je přesvědčené o pravdivosti svých slov. Tyto lži ovšem na konci období zanikají. (Vágnerová, 2005).

3.2.4 Myšlení

Myšlení u dětí předškolního věku je neanalytické, konkrétní, názorné, celistvé a je určované city a přáním. Typické znaky myšlení jsou egocentrismus, fenomenismus, magičnost a absolutismus. Egocentrismus je o subjektivitě. Dítě zkresluje úsudek na základě svého mínění. Jeho úsudek, který je subjektivní, je jediný možný. Fenomenismus je fixace dítěte na určitou, zjevnou podobu světa, kterou není schopno opustit. (Vágnerová, 2005).

Vágnerová (2005, s. 175) uvádí dobrý příklad o fenomenismu, a to takový, že dítě odmítá akceptovat, že velryba není ryba. Magičnost je pomoc fantazie při interpretaci dění ve svém reálném světě. Poslední je absolutismus. Jedná se o přesvědčení, že každý fakt musí být platný a pravdivý, z čehož pramení potřeba dětské jistoty.

3.2.5 City

City u dětí předškolního věku jsou bezprostřední a intenzivní. Rychle vznikají, neustále se mění a snadno se přenášejí. Reakce dítěte jsou neúměrné tomu, co je vyvolalo, nedokáže je tlumit a zastírat. To, co dítě prožívá, se ihned promítne navenek právě kvůli tomu, že není schopné city maskovat. Emoce se u dítěte objevovaly už v období batolete, ovšem v období předškolním je rozdíl v tom, že se změnil podnět, který emoce vyvolá a s tím i rozdílný projev. Vznikají nové emoce, například stud, plachost, smělost, zlost, nenávisť a soucit. Například zlost či hněv dítě projevuje při prohře nebo jakémkoli neúspěchu, plachost zase v neznámém prostředí s neznámými lidmi a stud pokud se dopustilo něčeho, co je tak zvaně zakázané. Většinou si při těchto emocích zakrývá obličej dlaněmi nebo se začervená.

3.3 Osobnostní vývoj dítěte

V předškolním období dochází k vývoji sebeuvědomění a vůle, začíná se formulovat osobnost dítěte a stává se z něj individualita. Schopnost, temperament a charakter jsou vlastnosti osobnosti, které se v tomto období vyhraňují.

3.3.1 Sebeuvědomění

Dítě začíná chápat sebe jako konkrétní subjekt, ví, jak vypadá a přesně si uvědomuje obraz svého těla. Probíhá vytvoření si vědomí vlastní identity. Sebehodnocení je ovšem v tomto věku ještě nestabilní a příliš vysoké. Dítěti stále závisí na hodnocení okolí a především na hodnocení svých rodičů, od kterých dítě přijímá hodnocení nekriticky. (Vágnerová, 2005).

3.3.2 Schopnosti

Schopnostmi rozumíme „*individuální potenciál člověka pro provádění určité činnosti v budoucnu.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 212).

Předškolní věk je důležitým obdobím pro vývoj rozumových schopností, jako je inteligence. Všechny schopnosti ale ještě nejsou vytvořeny, hovoříme o schopnostech, pro které má dítě vrozené předpoklady. Tyto schopnosti se v průběhu předškolního období formují.

3.3.3 Temperament

Temperament je soubor charakteristických vlastností, které se projevují při reakcích dítěte. To, že je temperament vrozený, můžeme spatřit již v prvních týdnech života dítěte. Dítě se již liší od jiných dětí například svou aktivitou, vzrušivostí a reakcemi na dění v okolí dítěte. Rozlišujeme 4 typy temperamentu: cholerik, sangvinik, melancholik a flegmatik. Všechny tyto typy jsou rozdílně charakteristické. Mohou se ovšem v průběhu vývoje měnit na základě životních zkušeností. (Hartl, Hartlová, 2000).

3.3.4 Charakter

„*Charakter chápeme ako integrovanú štruktúru vlastností osobnosti, ktorými sa prejavuje diferencovaný vzťah človeka k hodnotám a zovšeobecnený spôsob vól'ového konania príznačný pre individuum.*“ (Končeková, 2010, s. 123).

V předškolním období se vytváří zárodky charakteru. Charakter se u dítěte vyvíjí, není vrozený. Charakterové vlastnosti jsou vymezené podle toho, na co se zaměřují, jedná se například o vztah člověka ke společnosti, vztah k práci, k ostatním lidem, ke kultuře, k přírodě, ale také k sobě samému, ke svým vlastním hodnotám. V tomto věku si dítě vytváří mravní návyky, kupříkladu zdravení, prosení a děkování. Tyto návyky si dítě osvojuje na základě dospělého, který ho seznamuje s normami a pravi-

dly. Ví, co je dobré a špatné. Považuje za správné to, co určí dospělí, jelikož dítě v tomto věku ještě nemá svůj vlastní názor. Odměny a tresty motivují dítě k dodržování norem a pravidel, které stanoví dospělá osoba. Řídí se tím, že to, co je dobré, přináší odměnu a pozitivní hodnocení dospělého, naopak to, co je špatné, přináší trest a neocenění autoritou.

3.4 Sociální vývoj

3.4.1 Vztah s dospělými

Dítě si vytváří silné citové vazby k dospělému, neboť mu poskytuje ochranu, pomoc a pocit bezpečí, na rozdíl od vrstevníka. Prohlubuje se láska k matce a otci, k cizím dospělým je dítě spíše zdrženlivé, dokonce už i projevuje sympatie a antipatie k dotyčnému. Rodiče jsou ti, kteří mají plnou moc a kterým bezmezně věří. I přes silné citové vazby k rodičům začíná být dítě schopné navazovat vztahy se svými vrstevníky.

3.4.2 Vztah s vrstevníky

Předškolák navazuje vztah s vrstevníky okolo čtvrtého roku především díky herním činnostem. Vyhledává a tvoří skupiny či party s těmi, se kterými má stejné zájmy a se kterými si je podobný. Tak jako u vztahu s dospělými, dítě i k vrstevníkům projevuje sympatie a antipatie. Ve vrstevnické skupině se dítě snaží prosadit, nastupuje zde rozvoj schopnosti spolupracovat i soupeřit. Dítě si vybírá kamaráda podle zevnějšku, ale také podle toho, zda vlastní nějakou zajímavou věc či předmět. Tyto vztahy jsou velmi nepevné a povrchní, ovšem mají taky svůj význam, dítě se na základě takových vztahů učí ohleduplnosti a obětavosti. (Končecová, 2010).

3.5 Hra

Hra je „jedna ze základních lidských činností.“ (Hartl, 2000, s. 195).

Má neverbální symbolickou funkci, slouží pro dítě jako prostředek pro vyrovnání se s realitou, která ho nějakým způsobem tíží. Symbolická hra dává dítěti svobodu a prostor pro to, aby se mohlo chovat se podle svých představ. Ve hře si může dítě přehrávat situace, které prožilo, situace, které nepochopilo, nebo se ho citově dotkly. Pro procvičování budoucích rolí existuje hra tematická. Jedná se o hru například na rodiče, na školu, na obchod. V takové hře dítě prožije různé sociální role a postavení, ať už negativní nebo pozitivní a řeší různé konflikty (Vágnerová, 2005).

„Proniknout do nitra rolí a témat v imaginativní hře vyžaduje od dítěte překročit hranice svého „já“ a „stát se“ ve smysluplných souvislostech jiným člověkem“ (Bruceová, 1996, s. 133).

Hra je nejlepší způsob, jak u dítěte rozvinout předpoklady ke všemu, co v životě bude potřebovat. Je tím myšleno například samostatná tvořivá hra, experimentování a situační učení. Všechny tyto tři způsoby umožňují dítěti uplatnit zájem, vyjádřit vlastní představu a osobně si prožít situace. (Kolláriková, Pupala, 2010).

„Shrnuto a podtrženo, hra je základní potřeba dětí a předškolní období by ji mělo dovolit naplňovat v její intenzivní podobě.“ (Koťátková, 2008, s. 105).

4 Dopravní výchova

4.1 Obecně

„Dopravní výchova je nedílnou součástí všeobecného vzdělání dětí i dospělých.“
(Límová, 2006, s. 5).

Dopravní výchova se zaměřuje jak na předávání teoretických znalostí, tak na praktické dovednosti. Pokud je dopravní výchova kvalitně pojímána, má pozitivní dopad i na hodnotový žebříček jedince, který si vytváří kladný postoj k roli účastníka silničního provozu⁶.

„Je nutné, aby si také byl již od dětství vědom, jak velkou odpovědnost nese, nejen za sebe, nýbrž i za ostatní účastníky silničního provozu.“ (Šrůtková, Votruba, Pompl, 1978, s. 7).

Kvůli vysokému nárůstu motorismu je znalost pravidel silničního provozu nezbytná. Při správném působení lze předejít mnohým nehodám či úrazům, které mohou mít za následek i smrt.

Cílem dopravní výchovy je připravit děti na bezpečný pohyb v dopravním provozu. (Límová, 2006).

4.2 Historie

Dopravní výchova je spojována s problémem ne příliš pozitivních dopadů automobilizace v naší společnosti a dále také se snahou snížit dopravní nehodovost. Počátkem 30. let 20. století se ve společnosti poměrně rychle rozvíjel motorismus. Očekávalo se, že přinese jen společenské klady, ovšem policejní statistiky hlásaly něco zcela jiného. Varující byla především čísla statistik nehod a úrazů, za které nesou vinu právě vozidla. Kvůli nárůstu dopravní nehodovosti se společnost o tento stav začala zabývat osvětou a prevencí.

Tehdy se problémem zabývaly tři instituce. Byl to Autoklub republiky Československé, Elektrické dráhy a autobusy hlavního města Prahy a Dopravní úřad policejního ředitelství v Praze. Hlavními problémy, které se příliš neliší od těch současných, byly nedostatky ve výchově řidičů, působení nekoncesovaných autoškol, nedostatky

---

⁶ (Besip 2012).

v metodice řidičských zkoušek, alkohol jako příčina nehod a zjišťování duševní způsobilosti řízení automobilu či jiných motorových vozidel. Otázky, které byly formulovány, byly také prakticky řešeny. Elektrické dráhy zřídily laboratoř, kde významný pedagog a psycholog Josef Váňa prováděl psychotechnický výběr jedinců a vybíral způsobilé řidiče veřejné dopravy. Dále byla problematika řešena úřady, které se zaměřily na nekvalitní a nekoncesované autoškoly. Udělovaly pokuty a odebíraly licence.

V září 1932 se široká veřejnost poprvé seznámila s dopravně výchovnou problematikou. Instituce organizovaly bezpečnostní týdny, výstavy, „hodinky bezpečnosti“ a jiné. Všechny tyto akce měly za cíl seznámit společnost s danou problematikou a naopak snížit dopravní nehodovost a zvýšit bezpečnost na pozemních komunikacích.

Nejen úřady, ale i školství vyvíjelo snahu o bezpečí mládeže v dopravním provozu. Snahu školství lze demonstrovat na „Podrobných učebních osnovách obecných škol pražských“ pro rok 1934 pro ročník 1. – 5. stupně. Školy obecné se soustřeďovaly na určitou systematičnost. Šlo o opakování základních témat a následující prohlubování poznatků. (Límová, 2006).

„Termín dopravní výchova poprvé použil F. A. Elstner ve svých hodinkách bezpečnosti v roce 1935.“ (Límová, 2006, s. 12).

4.3 Dítě v dopravním provozu

Dítě slyší, vidí, vnímá, myslí a reaguje naprosto odlišně než dospělý člověk. *„Dítě není jeho zmenšenou kopií.“* (Havlík, 2005, s. 127). Poznává svět kolem sebe pomocí smyslových vjemů, které jsou spjaty se stupněm zralosti. Jde tedy o to, že mladé, například šestileté dítě, nedokáže zachytit ve stejném krátkém časovém úseku dopravní situaci tak jako někdo starší. Příčinou je periferní vidění, které je u dětí předškolního či mladšího školního věku zúžené. Rozdílnost oproti dospělému člověku je také ve sluchovém rozlišování. Dítě reaguje na signál troubení dvakrát pomaleji. Se sluchovým rozlišováním a reakcemi souvisí i reakce na vizuální podněty, které jsou delší než zvukové. Frekventovaná silnice a rušné město dohromady znamenají pro děti záplavu podnětů, které vyvolávají pocit nejistoty. Ta může zapříčinit nežádoucí jednání dítěte vzhledem k aktuální dopravní situaci.

Řidiči, rodiče i učitelé musí brát zřetel na věkové zvláštnosti a individualitu dětí v dopravě. Například dvouleté dítě nevnímá nebezpečí, proto by jej odpovědná osoba neměla „pouštět z ruky“. Tříleté dítě prochází uvědoměním si sebe sama a s tím souvisí i sebezprosažení, ve svém egocentrismu se neohlíží na rizika v dopravním provozu. Je tedy nezbytné, aby se dítě stále ještě pohybovalo v provozu s doprovodem dospělého. Školáci staršího školního věku už znají základy dopravní výchovy a znalosti si dávají do souvislostí. Stále jim ale ještě není radno zcela věřit ohledně bezpečného pohybu v dopravním provozu z důvodu nedozrání.

Pubescenti okolo čtrnáctého roku života se velmi neradi podřizují autoritě a to i autoritě v dopravě, často se předvádějí a riskují. To s sebou nese rizika nejen pro pubescenta, ale také pro okolí a další účastníky provozu. Průměrně okolo dvanáctého roku dítě dokáže vnímat dopravní provoz, proto v období předpubertálním se dopravní výchova stává nejefektivnější. (Havlík, 2005).

„Každý občan každého motoristicky vyspělého státu by měl získat, ať už jakoukoliv formou, základní informace o způsobech „přežití“ v podmínkách moderního světa dopravy, tedy nezbytné znalosti, dovednosti a návyky bezpečného jednání a chování při chůzi a jízdě v silničním provozu. Je zcela logické, že s touto přípravou je nutno začít co nejdříve – v rodině, v mateřské škole, v základní škole.“ (Votruba, 1993, s. 7).

4.4 Dopravní výchova v rodině

Obecně výchova v rodinném prostředí klade nejvyšší nároky na rodiče, to samé platí i ve výchově dopravní. Důležité je, aby s ní rodiče začínali už v brzkém věku, protože tak tvoří pro dítě základy pro výchovu k dopravní bezpečnosti, na kterou poté mohou navázat pedagogové a vychovatelé. (Límová, 2006).

Rodiče jsou při výchově k dopravní kázní nezastupitelní. Dítě je obrazem rodiče, z hlediska genetického i sociálního. Velký vliv při utváření obrazu má i rodinné prostředí. Dítě napodobuje toho, s kým se ztotožňuje. Otec je příkladem synovi i ve chvílích, kdy si to neuvědomuje. Situace a atmosféru ve vozidle dítě intenzivně vnímá, to jak se otec chová, má vliv na budoucí chování dítěte jako řidiče. Pokud otec používá nevhodnou mimiku, gesta, slovně napadá ostatní řidiče za volantem, připravuje tak pro dítě obraz, který bude dítě později reprodukovat. Řídí-li rodič vozidlo a komentuje dítěti to, co právě provádí za jízdy, vysvětluje nahodilé situace, učiní tak mnohem více pro dopravní výchovu, než může zmoci učitel. (Havlík, 2005).

Nejpůsobivějším příkladem, který Havlík ve své knize uvádí, je: „*Čekají-li rodiče s potomkem na zelenou, ač křižovatka zeje prázdnotou, dobře dělají. Příště počká i jejich syn.*“ (2005, s. 130).

4.4.1 Role rodiče

Rodiče by neměli zapomínat v dopravní výchově svého potoka na pár důležitých věcí:

- vodit děti na ulici za ruku
- být správným příkladem při chůzi na chodníku a při řízení automobilu
- objasňovat dítěti své chování v provozu
- rozhlížet se před přecházením silnice na chodníku
- procvičování přecházení silnice na přechodu pro chodce
- oblékat svého potomka do pestrých barev oblečení s reflexními částmi
- nespoléhat vždy na to, že řidič vnímá veškeré dění a dá přednost na přechodu (Havlík, 2005).

Ještě by bylo žádoucí doplnit text o tyto pravidla:

- být ve střehu
- snažit se, aby mělo dítě přehled o aktuálním dění okolo něj
- dospělí by měl jít na straně silnice a dítě po jeho levé ruce
- nestrkat do lidí na chodníku, neběhat a nehrát si v těchto prostorách
- trpělivě odpovídat na otázky
- vysvětlit funkci semaforů

Na následující stránce je tabulka, která může potvrdit důležitost dodržování výše uvedených pravidel.

Tabulka ukazuje počty nehod dětí na přechodu pro chodce při nedání přednosti chodci řidičem za období od roku 2011 do roku 2014 v České republice. Jde zde spíše o chyby řidiče, což ovšem ukazuje, jak důležité je, aby byly dítěti vštěpovány ona pravidla. Například důkladné rozhlížení před přecházením, oblékání do pestrých barev, použití reflexních materiálů, mít povědomí o aktuálním dění v provozu a především nespoléhat na to, že je dítě viděno a že jej řidič na přechodu vždy pustí.

Nedání přednosti chodci na vyznačeném přechodu – děti ⁷

	2011	2012	2013	2014
počet nehod	163	167	202	237
usmrceno	0	0	0	1
těžce zraněno	16	23	23	32
lehce zraněno	146	150	181	213
nezraněno	11	7	11	17

Tabulka 2 Nedání přednosti chodci na vyznačeném přechodu – děti

4.5 Dopravní výchova dítěte předškolního věku

„Základní životní postoje, charakterové vlastnosti, ale i základní návyky získává člověk v předškolním věku“ (Heinrichová, 2006, s. 4).

I když se zdá být dopravní výchova v předškolním věku pro dítě náročná, má v tomto období výrazné opodstatnění. Výchova k dopravní kázi je v předškolním věku důležitá především proto, že si dítě vytváří zvyky, které si nese po celý život.

„Dopravní výchova dětí předškolního věku vychází ze specifiky rozvoje poznávacích schopností dítěte předškolního věku. Stejně jako u ostatních věkových skupin jde o rozvoj bezpečnostních postojů a zvyků chování z hlediska přípravy budoucího chodce a řidiče, avšak zákonitosti dětského poznávání vyžadují specifický přístup. Dítě předškolního věku myslí a jedná podle zvláštností své psychiky a právě znalost těchto zvláštností podmiňuje účinek výchovného působení.“ (Vosková, 1984, s. 16).

4.6 Dopravní výchova v mateřské škole

Dopravní výchově v mateřských školách je věnována poměrně velká pozornost. Dříve mateřská škola pouze nahrazovala rodinnou péči především u matek přílišně pracovní zátížených. Později ale bylo dokázáno, že mateřská škola obecně má zcela větší přínos pro dítě, než bylo myšleno. Hlavním záměrem dopravní výchovy v mateřské škole je připravit dítě k bezpečnému pohybu na pozemních komunikacích.

---

⁷ (Lerch 2015).

Zastaralým přístupem, od kterého je potřeba ustoupit, je strohé učení dopravní metodiky. Především z důvodu abstraktního vnímání dítěte, které je v tomto období na nízké úrovni. Znalosti značek, barev, pravé a levé strany apod. nedělají z dítěte bezpečného účastníka provozu. Je tedy nutné, aby učitel mateřské školy učil a rozvíjel u dítěte dopravní smysl, který se opírá o reálné prožívání situací a přiměřených reakcí na ně.

Jelikož se dítě předškolního věku učí prostřednictvím činnosti a jednání, je zcela na místě pojmut dopravní výchovu tak, aby se co nejvíce přibližovala reálným situacím. (Límová, 2006).

Dítě předškolního věku se v dopravním provozu objevuje nejčastěji jako chodec, cyklista (jezdec) a spolujezdec. V každé roli by si měl před nástupem do školy nést tyto kompetence:

Chodec:

- umí bezpečně užívat přechodu pro chodce pomocí semaforu i bez něj
- zná a umí pojmenovat jednotlivé signály semaforu
- umí se bezpečně pohybovat po chodníku

Cyklista (jezdec):

- zná a používá ochranné vybavení při jízdě
- ví, kde je bezpečné se pohybovat a kde ne
- zná a dodržuje stanovená pravidla provozu
- ví, jak se pohybovat na jednotlivých místech – silnice, stezka, chodník
- zná dopravní značení a podle něho se řídí

Spolujezdec:

- zná bezpečný nástup a výstup z vozidla
- ví, jak se chovat v roli spolujezdce a že nesmí rušit řidiče
- zná důležitost používání bezpečnostních pásů⁸

---

⁸ (Suchá 2014).

4.7 Role dítěte v dopravním provozu

Jak bylo již výše uvedeno v kapitole 4.6 Dopravní výchova v mateřské škole, dítě v předškolním věku se objevuje v dopravě nejčastěji v roli chodce, cyklisty a spolujezdce.

4.7.1 Chodec

Ideálním způsobem, jak dítě naučit, aby bezpečně zvládlo dopravní situace, je právě častá chůze a dítě v roli chodce. Absolvování každodenní cesty do školky je pro dítě nadmíru přínosné. Rodič si také může ověřit, zda dítě zvládá úkony samostatně.

Při přecházení silnice dítě pozná přechod pro chodce, chápe význam semaforů a rozdíl mezi zeleným a červeným panáčkem. Samo pozná, kde chodník končí a silnice začíná. Postupně se učí rozeznávat, kdy je vhodné silnici přejít či nikoliv. Často si dítě bývá jisté ve zvládnutí dopravní situace, jelikož pro něj není nijak těžké se rozhlédnout na obě strany, potíží je ovšem v tom, že ještě nedokáže situaci posoudit, zda je bezpečná, nebo ne. Kupříkladu přijíždějící auto, které se blíží určitou rychlostí a dítě není schopné odhadnout jeho vzdálenost a rychlost.

Dítě jako chodec by se mělo naučit ohleduplnosti ve formě poděkování, pokud jej řidič na přechodu pustí. Zafixuje si tím toto správné chování, kterým se budou později také řídit. Někdy ale nastane situace, kdy řidič dítě nezahlédl, když stálo na přechodu. Proto další důležitou věcí je pestré či reflexní oblečení dětí, které zajišťuje dítěti viditelnost⁹.

Níže je tabulka, která ukazuje druhy nesprávného chování dětí v roli chodce, kterých se děti dopustily a které vedly k dopravní nehodě.

---

⁹ (Bezpečné cesty 2014).

Nesprávné chování dětí jako chodců v České republice

Nesprávné chování	Počet	%
Nepozorné přecházení silnice	635	71,7
Hry na silnici	94	10,6
Nepozorné zdržování se na silnici nebo na cestě	23	2,6
Naskakování nebo vyskakování z jedoucího vozidla	14	1,6
Jiné přestupky	7	0,8
Celkový počet	773	87,3

Tabulka 3 Nesprávné chování dětí jako chodců

(Vosková, 1984, s. 6).

V tabulce, která zobrazuje nesprávné chování dětí v roli chodců, je na prvním místě s vysokým počtem případů nepozorné přecházení silnice. Výsledek tabulky je jedním z důkazů, že právě na roli dítěte jako chodce by se měli všichni zaměřit nejvíce.

4.7.2 Cyklista

Dítě jedoucí po silnici by vždy mělo mít doprovod starší osoby jedoucí za ním. Dospělého řidič auta postřehne spíše. S tím souvisí, jak bylo výše uvedeno, oblékání dítěte do pestrého či reflexního oblečení. Toto platí stejně jak u chodce, tak cyklisty.

Před prvním vyjetím na silnici je žádoucí využít prostorů dopravních hřišť, kde se dítě naučí odbočovat, zafixuje si dopravní značky a celkově se ujistí v ovládnutí kola. Velmi důležitá je samozřejmě přilba, která by neměla chybět nikdy, když dítě usedne na kolo, ať už se jedná o jízdu za domem či na zahradě. Při jízdě na kole je důležité učit děti opatrnosti a ohleduplnosti.

4.7.3 Spolujezdec

Dítě jako spolujezdec by mělo být připoutané v autosedačce a dokázat se samokontrolovat, zda je správně připoutané, rodič kontroluje správně dané popruhy a utažený pás. Dalším důležitým faktorem v dopravní výchově dítěte je nastupování a vystupování. Dítěti je vysvětlováno, proč je bezpečné vystupovat na stranu chodníku. Pokud tomu situace nedovoluje, učíme dítě, na co všechno si musí dávat pozor. Před otevřením by se mělo zeptat dospělého. Rizika spočívají v tom, že dítě může vběhnout do vozovky, kde projíždí auto a dalším samotné otevření dveří, které může poranit právě projíždějícího cyklistu nebo jdoucího chodce¹⁰.

Nejen nepozorné vystupování a nastupování může vést k nehodám nebo zraněním. Následující podkapitola uvádí chyby, kterých se dopouštějí spolujezdci a které vedou ke zranění.

4.7.3.1 Chyby spolujezdců

Chyby, kterých se dopouštějí spolujezdci při jízdě dopravním prostředkem:

1. volně položené předměty v autě

Volně položené předměty, jako jsou například lahve, tašky apod., mohou při nárazu vyletět a snadno se poranit.

2. nepřipoutané dítě

I pokud jede řidič jen krátkou vzdálenost, vždy je nutné, aby bylo dítě připoutáno. Nepřipoutané dítě může být totiž vymrštěno na přední opěradla a může dojít k vážným poraněním.

3. dítě v podsedáku

Pro děti je podsedák mnohem příjemnější než plnohodnotná autosedačka, mají větší rozhled a prostor, ovšem není tak bezpečný. Hlava a celé tělo není při bočním nárazu fixováno tak jako v autosedačce. (Auto moto a sport, 2013).

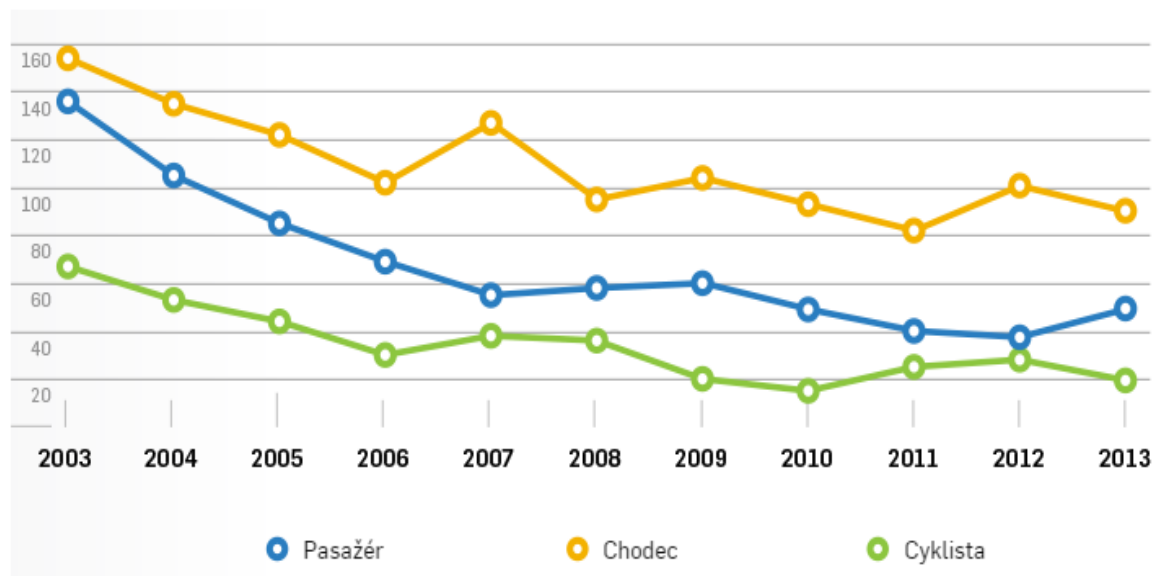
Z výše uvedených příkladů nesprávného chování dětí jako spolujezdců můžeme říci, jak důležitá je výchova k dopravní kázi v rodině. Děti napodobují chování svých rodičů. Ti by se na to měli soustředit a dát dítěti příkladný obraz správného chování. Nejen znalost pravidel provozu ale i kázeň dítěte jako pasažéra může zamezit dopravním nehodám.

---

¹⁰ (Bezpečné cesty 2014).

Ke shrnutí kapitoly s názvem Role dítěte v dopravním provozu je přiložena statistika počtu těžce zraněných dětí za období od roku 2003 do roku 2013 v České republice. Obrázek grafu sice vypovídá o poklesu počtu těžce zraněných dětí, ovšem číslo je stále příliš vysoké, především co se týče dětí jako chodců. Proto je nezbytné při výchově na toto téma nezanevřít a věnovat mu velkou pozornost.

Počty těžce zraněných dětí

Obrázek 1 Počty těžce zraněných dětí

(Bezpečné cesty 2014).

5 Netradiční pojetí programu dopravní výchovy

Netradiční pojetí programu dopravní výchovy v mateřské škole má za hlavní cíl pozitivně motivovat děti k učení. Netradiční a stále nové programy jsou z pohledu veřejnosti žádoucí, pro školu je to určitá prestiž vyučovat moderními a novými metodami a děti vedou k aktivnímu přístupu. Vedou ale také k samostatnosti, podporují spolupráci s vrstevníky a mimovolně podněcují děti zapojovat více smyslů při poznávání nového.

Jako netradiční pojetí se může brát například změna role učitele, která může být při programu různorodá. Učitel se může stát lektorem, hercem, pozorovatelem, účastníkem, nebo střídat více rolí v jednom programu. To může vést k upevnění vztahů mezi učitelem a dítětem.

6 Shrnutí teoretické části

V první kapitole teoretické části jsme se zabývali obecnými pojmy, jako je výchova a vzdělávání. Dále jsme témata rozšířili o oblasti školní výchovy, kam spadá výchova předškolní a mimoškolní a zakončili ji výchovou rodinnou.

Na základě prostudování odborné literatury jsme vymezili jednotlivé etapy vývoje dítěte a to období prenatální, kojenecké, batolecí, předškolní věk, mladší školní věk a adolescence. V bakalářské práci se zaměřujeme na dopravní výchovu u dětí předškolního věku. V následné kapitole jsme se proto zajímali podrobněji o vývoj jednotlivých aspektů předškolního dítěte. V kapitole nesoucí název Předškolní věk jsme rozebrali vývoj pohybový, psychický, osobnostní a sociální.

V druhé části jsme se zabývali stěžejním tématem s názvem Dopravní výchova. V kapitole Historie dopravní výchovy jsme se dozvěděli, kdo a kdy použil první termín dopravní výchova a jaké instituce se zabývali rozvojem bezpečnosti osob v dopravním provozu. Dalším tématem bylo dopravní výchova obecně, ve kterém jsme se dozvěděli, že výchova k dopravní kázni je v podstatě nedílnou součástí při vzdělávání dospělých i dětí a že znalost pravidel je nezbytná a může zamezit mnohým nehodám. Dále jsme se zaměřili na dítě v dopravním provozu. Zajímavou věcí je, jak rozdílné jsou reakce dítěte v dopravním ruchu na základě jejich zralosti oproti dospělému. Právě na to bychom se měli zaměřit a brát ohled, ať už jako pedagogové, vychovatelé, či rodiče.

S přípravou výchovy dítěte v bezpečném silničním provozu bychom měli začít co nejdříve. Další kapitoly se věnují dopravní výchově v rodině, v mateřské škole a také obecně dopravní výchově u dětí předškolního věku.

Základní problematikou dopravní výchovy u dětí předškolního věku jsou role, ve kterých se dítě objevuje v silničním provozu a důraz na bezpečnost v každé z rolí. V dalších kapitolách jsme se mohli dočíst o jednotlivých rolích dítěte jako je chodec, cyklista a spolujezdec a na znázorněné tabulce si uvědomit vysoký počet dopuštěného nevhodného chování dětí, kde největší hrozbou je nepozorné přecházení silnice.

7 Praktická část

V praktické části se budeme zabývat analýzou obsahu dopravní výchovy v mateřských školách. K analýze nám dopomůžou jednotlivé zvolené metody, jako je rozhovor s učiteli mateřských škol, pozorování výuky dopravní výchovy v mateřských školách a autorský dotazník dětí předškolního věku obrázkovou formou. Na základě analýzy obsahu dopravní výchovy následuje tvorba a realizace volnočasového programu s dopravní tematikou pro mateřskou školu.

Vymezený cíl: Na základě analýzy obsahu dopravní výchovy v mateřských školách navrhnout a zrealizovat volnočasový program dopravní výchovy pro mateřskou školu.

8 Zpracování průzkumu

8.1 Metody

8.1.1 Rozhovor s učiteli

Rozhovor je proces zjišťování odpovědí respondentů na položené otázky tazatelem. Tento proces je charakteristický vysokou intenzitou interakce mezi tazatelem a probandem, takže chceme-li získat konkrétní informace, názory a postoje, je rozhovor tou nejvhodnější metodou. (Skutil, 2011).

Pro rozhovor s učiteli bylo vybráno 7 mateřských škol z rozdílných měst. (Praha, Liberec, Chrastava, Český Dub, Česká Lípa a Frýdlant). Všechny rozhovory probíhaly v soukromí a to tak, že se jich účastnil pouze dotazující a proband – učitel mateřské školy.

Otázky byly předem připravené, pro všechny probandy stejné a pokládáné ve stejném pořadí. Odpovědi byly zaznamenávány tazatelem v průběhu rozhovoru do předem připraveného mustru. Počet otázek byl 6 (viz příloha č. 1). Všichni probandi byli seznámeni s účely využití odpovědí a dovolili nám své odpovědi a poskytnuté informace uveřejnit v této bakalářské práci.

V příloze jsou vypsány jména, příjmení a základní informace o učitelích mateřských škol, se kterými byl rozhovor uskutečňován (viz příloha č. 2). Dále také název mateřských škol, ve kterých pracují a adresa. V poslední řadě datum uskutečnění rozhovoru. Pokud některé z uvedených kritérií chybí, dotazovaný informaci nechtěl uveřejnit.

8.1.2 Pozorování

Metoda pozorování tkví ve sledování určitých jevů vnímaných smysly. Pozorovatel si musí stanovit cíle, předměty, prostředky zkoumání a časový harmonogram. Jedná se o přirozenou a málo nákladnou metodu. Výhodou je přímé a reálné sledování určitých jevů. (Skutil, 2011).

Pro metodu pozorování byla vybrána univerzitní mateřská škola ŠkaTULka v Liberci (viz příloha č. 3), která se v týdnu od 18. 05. – 22. 05. 2015 věnovala aktivitám a výuce s dopravní tematikou. Pozorování bylo uskutečněno tentýž týden ve dvou dnech a to vždy v době dopolední společné řízené elipsy. Pozorování bylo zaznamenáváno písemně pozorovatelem s případným použitím fotoaparátu.

Cílem pozorování bylo zjistit reakce, znalosti a celkový postoj dětí k tématu dopravní výchovy. Dalším cílem bylo zjistit, jak probíhá výuka dopravní výchovy v mateřské škole, které činnosti učitel zařazuje, které pomůcky používá a do kterých aktivit dopravní tematiku zařazuje. Předmětem prozkoumání byly děti předškolního věku (3–6 let) mateřské školy ŠkaTULka.

8.1.3 Autorský dotazník - tvorba

Dotazník je jednou z nejrozšířenějších technik pro získávání informací. Při předkládání dotazníku zjišťujeme data o respondentovi a o jeho vlastních zkušenostech, znalostech, postojích a preferencích. (Skutil, 2011).

Metoda dotazníku byla realizována ve 3 mateřských školách. V soukromé mateřské škole PETRA, v mateřské škole Mníšek a univerzitní mateřské škole ŠkaTULka. Ze všech škol bylo vybráno celkem 15 dětí, které se účastnily dotazníkového šetření, které probíhalo přímo ve výše uvedených školách v době po poledním klidu dětí. Dotazovány byly děti ve věku od 4 do 6 let.

Dotazník se skládá ze 2 pracovních listů. První list obsahuje 4 dopravní značky (Hlavní silnice, Stop, Přejech pro chodce a Železniční přejezd bez závor), (viz příloha č. 4). Značky jsou rozličného tvaru a barvy, s obrázkem a bez obrázku, s nápisem a bez nápisu. Všechny 4 značky má dítě za úkol pojmenovat, pokud nezná přesný název, sdělí, co si myslí, že dopravní značka znamená. Tazatel, čili autor průzkumu, odpovědi dítěte zaznamenává do originálního pracovního listu ihned po odpovědi.

Obrázek 2 Vyplňování části dotazníku

Zdroj: Archiv autorky, 2015

Druhý list obsahuje jednoduchý náčrt semaforu pro motorová vozidla a náčrt semaforu pro chodce (viz příloha č. 5). Dítě má k dispozici vystřížená kolečka z barevných papírů různých barev a lepidlo. Jeho úkolem je vybrat správnou barvu koleček, kterou semafor nese a přilepit na správné místo na semaforu. U semaforu pro chodce dítě pomocí pastelek, opět různých barev, vybere ty správné a vybarví příslušný prostor na semaforu pro chodce.

8.2 Výsledky jednotlivých metod průzkumu

8.2.1 Výsledky rozhovorů

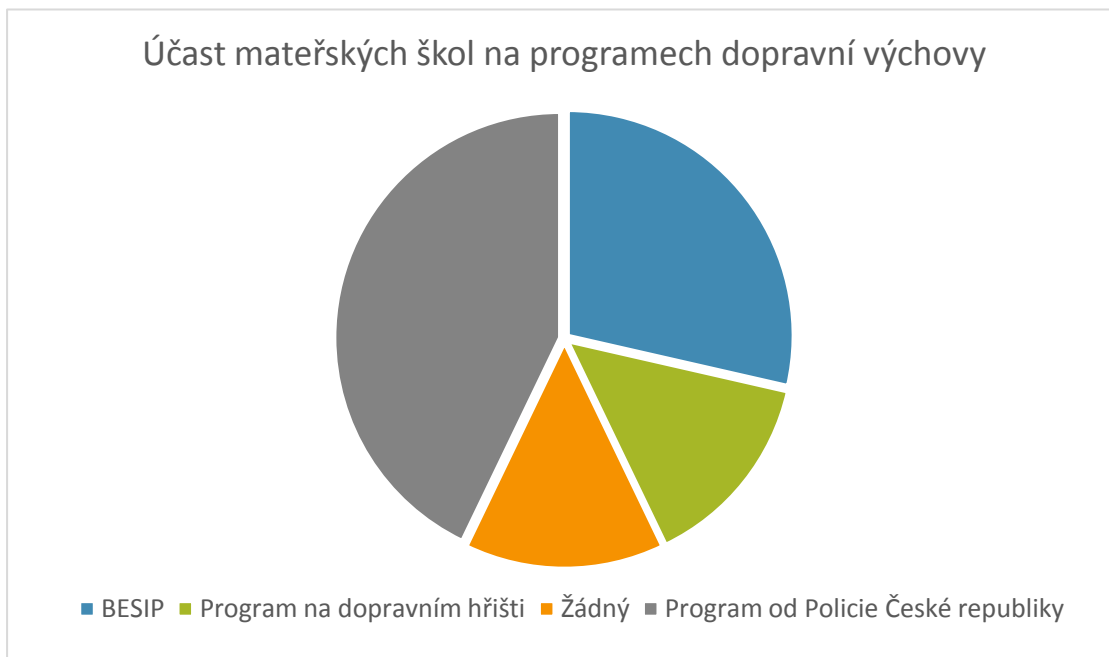
Ze získaných odpovědí rozhovoru jsme se dozvěděli, že každá mateřská škola, ve které proband pracuje, zařazuje do svého ročního plánu dopravní výchovu. Je jí věnována pozornost ve velkém množství teoreticky a nechybí ani stránka praktická, kterou se snaží probandi, kdykoliv je to možné, zařazovat. Dle dotazovaných učitelů mateřských škol děti téma dopravní výchovy baví a přistupují k němu kladně a se zájmem. Ani jeden z učitelů nevedl negativní reakce dětí na toto téma.

Všichni probandi spatřují velký význam v zařazení dopravní výchovy do mateřských škol především z důvodu bezpečnosti dětí samotných, ale také z důvodu stanovení vhodného chování dětí na silnici a v dopravním provozu.

Jen některé školy se v minulosti účastnily programu s prvky dopravní výchovy. Učitelé, kteří se účastnili, uváděli například den s policistou a návštěva policistů, program od společnosti BESIP a program na dopravním hřišti.

Všichni probandi, kteří byli toho názoru, že je potřeba uskutečnit nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole, cítí absenci praktického nácviku a dávají za příklad dopravní hřiště a především nutnost zařadit dopravní aktivity do takového prostředí, kde si děti své znalosti a zkušenosti prohloubí či rozšíří takzvaně na „vlastní kůži“.

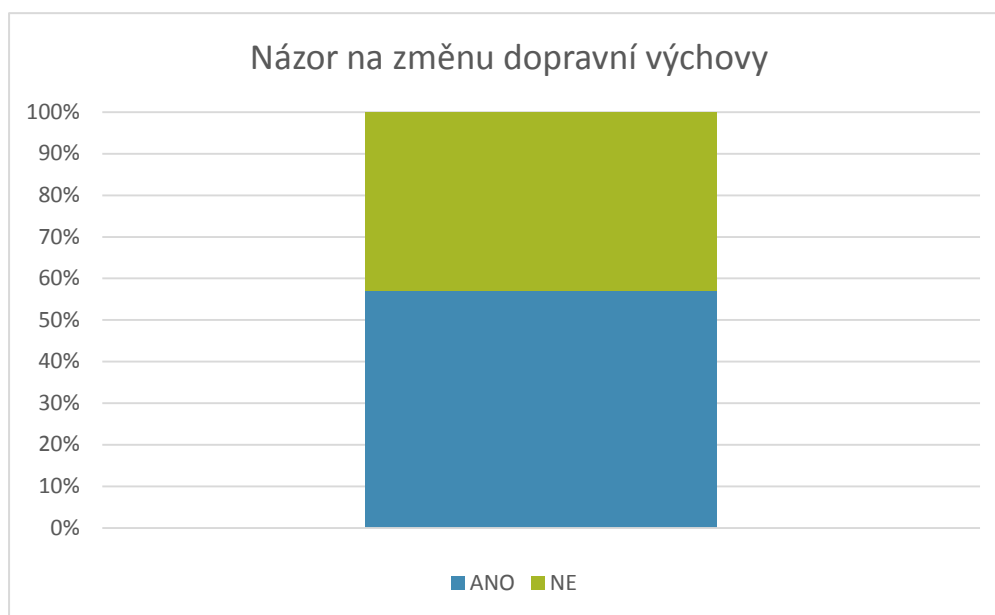
Následující graf ukazuje typy programů dopravní výchovy, kterých se zúčastnily nebo pravidelně zúčastňují mateřské školy, ve kterých působí dotazovaní. Celkový počet odpovědí je 7. Největší účast je na programu od Policie České republiky. Další častý je program od společnosti BESIP. Na stejné úrovni je počet účasti na programu na dopravním hřišti. A zbylé mateřské školy se neúčastnily žádného programu.

Graf 1 Účast mateřských škol na programech dopravní výchovy

Z grafu je zřejmé, že dotazované mateřské školy se ve většině účastní programů s dopravní tematikou. Typy programů, kterých se školky účastnily, jsou vždy v režii jiných organizací. Učitelé je nevymýšlí ani nerealizují. Program se tedy koná nejčastěji tehdy, když za dětmi přijede organizace s vlastním programem, nebo mateřská škola dorazí na místo konání programu.

Dalším grafem, který znázorňuje výsledky z rozhovorů s učiteli, je graf k poslední položené otázce. Bylo dotazováno, zda by učitelé navrhli nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole. Více než polovina probandů, tedy 57% odpověděla, že ano. Zbýlých 43% odpovědělo, že ne.

Graf 2 Názor na změnu dopravní výchovy

Učitelé, kteří by chtěli navrhnout nějakou změnu v dopravní výchově, uváděli nejčastěji například intenzivnější nácvik na dopravních hřištích a účast na dopravních programech vůbec. 43%, tedy ti, kteří nejsou pro změnu, jsou spokojeni s programy, které pro ně připravují organizace a hodnotí je jako dostačující.

Odpovědi učitelů byly téměř stejné a často si podobné. Pro příklad jsme vybrali rozhovor s učitelkou Adélou Klohnovou, který jsme rozebrali detailněji. Ostatní rozhovory můžeme vidět v přílohách (viz příloha č. 6).

Obsah rozhovoru s Adélou Klohnovou

(učitelka v mateřské škole Na Balabence, Praha 9)

Na otázku, zda se v mateřské škole, ve které učitelka pracuje, věnují dopravní výchově pouze teoreticky, nebo i prakticky, odpověděla, že obojímu. Co se týče teorie, učitelka dětem ukazuje dopravní značky, které se děti učí, jako je například značka s názvem Stop, Hlavní silnice, Vedlejší silnice apod. Jako praktickou část nabízí dětem většinou pohybové hry. Děti mají v ruce kruh jako volant, běhají po herně a hrají si na automobil, učitelka představuje semafor a ukazuje příslušné bravy. V rámci praktického nácviku mateřská škola navštěvuje dopravní hřiště, kde s nimi pan policista prochází ukázkové silnice se značkami a semaforů.

Na další otázku, jak děti reagují na téma dopravní výchovy, byla odpověď kladná. Děti dopravní tematika baví, je různorodá a zajímavá. Rádi si povídají o autech a ji-

ných dopravních prostředcích, většinou o těch, se kterými se osobně setkaly. Není prý těžké si všimnout, že téma dopravní výchovy baví z větší části chlapce.

Další otázkou bylo, zda by učitel navrhnul nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole. Odpověď byla záporná. V mateřské škole, ve které učitelka působí, si o tomto tématu povídají často. S dětmi si opakují pravidla před každou procházkou a před každým výletem do města, divadla a všude kam cestují dopravními prostředky. Dbají na bezpečnost v dopravních prostředcích a na vhodné a slušné chování v něm.

Podle učitelky má dopravní výchova v mateřských školách velký přínos. Dle jejího názoru tak děti získávají základy znalostí o dopravních značkách, o semaforech a nacvičují si bezpečné přecházení po přechodu.

Z rozhovorů s učiteli vyplynulo, že se dopravní výchově věnují pravidelně, snaží se ji zařazovat po celý rok a připomínat základní pravidla při běžných činnostech.

Dopravní výchově se věnují teoreticky i prakticky, přičemž praktická stránka je řešena dopravním programem od jiných společností. Jako praktický nácvik považují učitelé procházky po okolí s výkladem a volné trávení času na dopravním hřišti.

Z grafu č. 2 na straně 42 vyplývá, že 57% učitelů by chtělo navrhnout nějakou změnu v dopravní výchově, můžeme konstatovat, že se jedná ve většině o změnu v praktické oblasti. Učitelé navrhují více účasti na programech s dopravní tematikou a zařadili by také intenzivnější návštěvu dopravních hřišť s doprovodným programem zaměřeným na nácvik bezpečného chování v silničním provozu. Mnohdy nemají mateřské školy v okolí dopravní hřiště. Nemají tak možnost s dětmi uskutečňovat jakýkoliv nácvik.

8.2.2 Výsledky pozorování

Pozorování bylo realizováno v měsíci květnu ve 2 dnech, v pondělí a ve středu. První den našeho pozorování dopravního týdne v mateřské škole děti malovaly velký obraz krajiny, do které po zaschnutí tempery umísťovaly nalepovací obrázky dopravních prostředků (viz příloha č. 7). Děti musely určit, kam jednotlivý dopravní prostředek patří (nebe – letadlo, voda – loď, silnice – autobus). V další části děti vymalovaly papírové auto, které se po přehnutí samo stojí a dá se vystavit.

Druhý den děti v rámci společné elipsy poznávaly dopravní značky, které měly k dispozici na kartách velikosti A5. Každý si vybral jednu značku a následovalo malé

cvičení. Děti se přemísťovaly na určená místa podle tvaru a barvy značky. Například, kdo má na značce modrou barvu, stoupne si k oknu, nebo kdo má značku ve tvaru kola, stoupne si na elipsu (viz příloha č. 8). Další aktivitou bylo poznávání dopravních prostředků podle zvuků, které jim jsou charakteristické. Učitel zvedl obrázek dopravního prostředku a předvedl daný zvuk, děti opakovaly (letadlo: „vá, vá“ *vlak*: „š,š,š“).

Následující aktivita probíhala u stolečků. Dětem byly rozdány pracovní listy, na kterých byly obrázky dopravních prostředků a za nimi nakreslené vlnky, tedy stopy, která vozidla udělala. Děti měly za úkol pastelkou danou čáru obtahovat (viz příloha č. 9).

Z pozorování dopravní výchovy v mateřské škole je zřejmé, že se zaměřují pouze na stránku teoretickou. Děti znají dobře druhy dopravních prostředků. Lze říci, že na horší úrovni jsou znalosti dopravních značek. Jde tedy hlavně o znalosti obecných věcí, nikoli o znalosti praktické. Můžeme říci, že je kladen důraz na pouhé učení, bez názornosti. V téměř všech aktivitách byla zařazena i jiná oblast učení, jako například logopedie¹¹, názvy tvarů a správné držení tužky.

Na základě pozorování výuky dopravní výchovy můžeme konstatovat, že se jedná především rozvoj znalostí z teorie. Děti znají spíše dopravní prostředky než pravidla, kterými by se měli řídit jak řidiči, tak ony samy. Shodujícím faktorem, jako tomu bylo u rozhovorů s učiteli, je to, že baví dopravní výchova více chlapce. Ti komunikovali a reagovali ve větší míře než dívky.

8.2.3 Výsledky autorského dotazníku

První pracovní list, ve kterém děti pojmenovávaly dopravní značky, se u každého lišil (viz příloha č. 10). Například značka s názvem Hlavní silnice byla dětmi pojmenována jako „pro auta“ nebo „dej přednost“. Značka s názvem Železniční přejezd bez závor byla pojmenovávána jako „nesmím jet, jede vlak“ „budou koleje“ a „pozor mašina“.

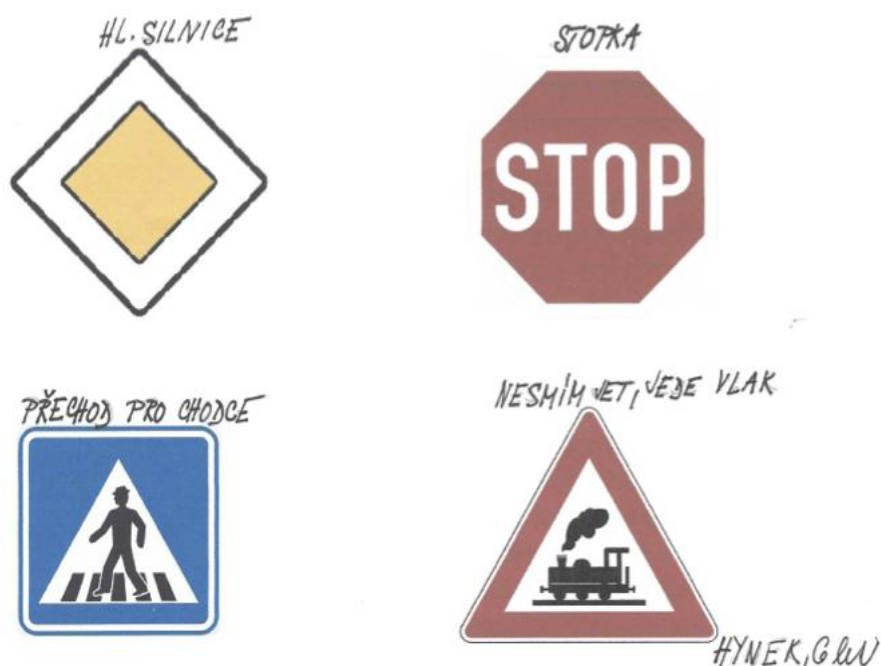
Druhý pracovní list, ve kterém měly děti za úkol přiřadit správnou barvu kolečka do příslušného prostoru na obrázku semaforu, vyplnily všechny dotazované děti správně (viz příloha č. 11). Totéž tomu bylo i u semaforu pro chodce, děti vybarvily správně zvolenou barvou příslušný prostor.

---

¹¹ „*výchova k správné řeči*“ (Klimeš, 1987, s. 413)

Na základě autorského dotazníku můžeme konstatovat, že děti obecně znají semaforey a jejich barvy. Vědí, co jaká barva na semaforu pro chodce znamená. Panáčka na semaforu, který značí stání, vybarvili všichni barvou červenou. Zeleného panáčka, který představuje chůzi, všichni označili barvou zelenou.

Dále je zřejmé, že děti znají význam jednotlivých dopravních značek. I přes to, že někteří nedokážou značky správně pojmenovat, ví, co značka znamená a pro koho je určená, ať už se jednalo o značku s obrázkem, s nápisem, nebo bez ničeho.

Obrázek 3 Část vyplnění autorského dotazníku

9 Vlastní návrh programu

Na základě získaných informací můžeme říci, že tradiční podoba dopravní výchovy v mateřské škole je uskutečňována formou teoretického učení či účasti na dopravním programu od jiné společnosti. Popřípadě návštěvou dopravního hřiště a výkladu na vycházkách.

Naším cílem je navrhnout a zrealizovat netradiční volnočasový program s prvky dopravní výchovy. Takový program, který není nijak časově ani finančně náročný. Bude sloužit pedagogům volného času jako metodický manuál, který mohou kdykoliv použít v rámci tématu dopravní výchovy v mateřské škole.

Na základě průzkumu jsme se zaměřili právě na místo uskutečňování programů s dopravní tematikou. Místo nebo prostor, který by mohl být pro mateřské školy dostupný lépe než dopravní hřiště, které není součástí vybavení každého města. Jak bylo z rozhovorů zřejmé, učitelé postrádají v okolí svých škol dobré a vhodné prostředí pro nácvik dopravních situací.

Navrhujeme program, který se uskuteční v netradičním prostředí pro konání dopravních akcí, v Oldřichově v Hájích na stezce. Ta se nachází v obytné zóně, ve které smí motorová vozidla jet maximální povolenou rychlostí 20km/h, přičemž nesmí ohrozit chodce a je jeho povinností v případě nutnosti vozidlo zastavit pro bezpečný průběh provozu. Chodci mohou obytnou zónu využívat v celé její šířce.

Místo, které bylo zvolené pro realizaci programu s prvky dopravní výchovy, je netradiční. Na rozdíl od dopravních hřišť se děti během svého pohybu v obytné zóně mohou pravděpodobně setkat s dopravními prostředky, jako je automobil, kolo, bruslař, koloběžka a dále také s ostatními například s chodci a třeba i se psy. Místo tak tvoří podobu rušného města, které je od toho opravdového bezpečnější a zcela vhodnější pro nácvik dopravních situací. Stezka je opatřená krajnicovými čarami a připomíná tak opravdovou silnici.

Obrázek 4 Stezka Oldřichov v Hájích

Obrázek 5 Stezka Oldřichov v Hájích

Zdroj: Archiv autorky, 2015

Program je koncipován jako trasa, která má začátek a konec. Nejedná se o běžný program z dopravních hřišť, kde děti na určené ploše nacvičují správné řešení dopravní situace. Právě to, že se program koná na stezce, spatřujeme jako netradiční. Vybrané prostředí a místo konání programu je kvalitním prvkem pro praktický nácvik řešení dopravních situací pro děti předškolního věku.

Volnočasový program s prvky dopravní výchovy se nazývá „Ze školky do školy“. Jak bylo již výše uvedeno, jedná se o program na stezce v obytné zóně a jde v něm o nácvik bezpečného řešení dopravních situací v reálném prostředí. Dítě je v roli chodce a vydává se na cestu, jejímž cílem je dojít bezpečně na stanovené místo. Během cesty se dítě setkává s různými situacemi, ať už reálnými, nebo uměle vytvořenými a učí se je řešit tím správným způsobem.

9.1 Vzorek

Název: „Ze školky do školy“

Cíl: určený dětem

- získat vědomosti o dopravní výchově
- získat zkušenosti z dopravní výchovy

- seznámit děti s nebezpečnými situacemi a se způsoby jejich řešení
- nacvičit bezpečný pohyb a chování v dopravním provozu a v dopravních situacích
- získat povědomí o rizicích v dopravním provozu v roli chodce

Výstupy dětí:

- znají zásady bezpečného pohybu v dopravním procesu
- uvědomují si rizika nesprávného chování v dopravě
- dodržují pravidla provozu v roli chodce

Koncept: Program se koná v jednom dni a je koncipován jako cesta, která má začátek a konec. Cestou se děti setkávají s různými dopravními situacemi a učí se je řešit a překonávat. Ihned aplikují to, co se nově naučily. Situaci prožijí na „vlastní kůži“ a bude stavěná na základě zážitku.

Důvod realizace programu:

- prevence proti vzniku dopravních nehod dětí jako chodců
- absence praktické části dopravní výchovy v mateřských školách

Místo: Mateřská škola Mníšek, Ke Hřišti 309, Mníšek, 463 31 Chrastava.

Nejprve jsme vybrali netradiční prostředí pro realizaci programu s prvky dopravní výchovy = stezku v Oldřichově v Hájích. Na základě toho jsme poté oslovili mateřskou školu Mníšek, která se nachází nejbližší od stezky.

Počet dětí: 23

Popis skupiny: Skupinu tvoří děti z mateřské školy Mníšek ve věku od 3 do 5 let.

Lektorské zajištění: Vedoucí a lektor programu, 3 učitelé mateřské školy jako dozor nad bezpečným průběhem programu.

Časová dotace: 2,5 hodiny

Pomůcky: obecně k programu: policejní čepice, reflexní vesta, maňásci, kulisa školy, šipky jako ukazatele cesty do školy. Další u každé aktivity uvedeny zvlášť.

Uskutečnění: 19. 05. 2015, 9.00 hodin

Klíčová slova: chodec, přechod, semafor, cesta, bezpečnost

Zarátování: Lektor seznamuje děti se dvěma maňásky. První se jmenuje Anička a druhý Toník. Posadí je před sebe a začíná vyprávět motivační příběh.

Začíná léto a děti se loučí se školkou, vítají prázdniny a hlava už jim létá všemožně jinde, nežli ve školce. Po prázdninách už na ně totiž školka nečeká, nastupují do té velké školy, pro školáky a velké děti.

Anička s Toníkem byli o prázdninách poprvé u moře, kde zažili nemálo dobrodružství. Jeli se svou maminkou a tatínkem autobusem daleko za sluníčkem. A jak se tam vlastně dostali? Nejprve jeli autem, potom autobusem, chvílku také vlakem a následně i lodí.

Když se vrátili, měli toho tolik co vyprávět. Babička Jarmilka slyšela všechny příhody mnohokrát a děda Fanda si je už pamatuje nazpaměť.

Anička i Toník, plní zážitků, si ani v nejmenším nepřipouštěli, že se prázdniny chýlí ke konci. Přišlo ráno, které jasně znamenalo konec prázdnin a začátek povinností. Anička s Toníkem jdou dnes do školy! Cestou potkali Staníka a Barborku, své mladší sousedy z vedlejšího paneláku, kteří mířili do školky. Anička s Toníkem měli radost, že se mohou o své prázdninové dobrodružství s někým opět podělit, a tak začalo dlouhé vyprávění plné nadšení, radosti a těšení. V zápalu vyprávění si ale neuvědomili, že jdou, místo do školy, do školky se Staníkem a Barborkou, kteří do školky ještě chodí. Jenže Anička s Toníkem mají jít dnes poprvé do školy a cesta ze školky do školy vede přes rušné město plné automobilů, cyklistů a chodců.

Vědí, kudy mají jít? A ví, jak se správně chovat v rušném městě, kde jezdí samá auta? Znají pravidla dopravního provozu? Trefí do školy Anička s Toníkem?

Pomozte jim na jejich cestě bezpečně se dostat do školy. Víc hlav víc ví a společně to určitě zvládneme!

10 Program „Ze školky do školy“

Po přečtení motivačního příběhu si s dětmi sedneme do kroužku na trávě a budeme se ptát na různé otázky ohledně znalostí z dopravní výchovy. Zjistíme tím, na jaké úrovni děti jsou. Pokud děti nebudou znát odpověď, řádně jim odpovíme a všechno vysvětlíme.

Je nutné se rozhlédnout před tím, než budeme přecházet přes silnici? Proč? Na jakou stranu při přecházení silnice se podíváme dříve? Víš proč? Kdo má na přechodu

pro chodce přednost? My nebo auto? Co znamená červená barva na semaforu pro chodce? Existují značky i pro chodce? Jaké například?

Po společném kroužku se děti vydávají na cestu.

10.1 Reflexní proužky

Úkol: Úkolem pro děti je vyrobit si svůj vlastní reflexní proužek pro lepší viditelnost na silnicích.

Očekávané výstupy: Dítě ví, jaký má význam nošení reflexních barev na oblečení v dopravním provozu.

Motivace: S dětmi se zpět vracíme k motivačnímu příběhu Aničky a Toníka. Cestou do školy potkáváme policistu, který se velmi diví. Proč nejste v tuto hodinu ve škole? Vyučování už dávno začalo, vidím, že máte aktovky.

- Děti odpoví, co se stalo.

Pojďte se mnou, pomohu vám, cesta do školy je nebezpečná, jezdí zde mnoho aut a tramvají. Pojďme, ale nejprve si mě prohlédněte. Mám na sobě reflexní vestu, která září a je výborně vidět. To proto, aby mě auta dobře viděla. Pojďme si udělat také vlastní reflexní značku, kterou si nalepíme třeba na bundu. Auta nás tak budou lépe vidět a na přechodu nás nepřehlédnou.

Pomůcky: Bílé lepicí pásky a žlutý zvýrazňovač.

Čas: 5 minut.

Popis aktivity: Lektor se při této aktivitě převléká za policistu a mění tak svou roli. Proběhne výše uvedený rozhovor mezi policistou a dětmi.

Každé dítě si vyrobí svůj reflexní proužek (viz příloha č. 12), který umístí libovolně na své vrchní oblečení, aby byl dobře viditelný. K dispozici mají bílé lepicí pásky a žlutý zvýrazňovač. Děti mají na výběr, buď proužek celý vybarví, nebo si na něj nakreslí nějakou svou značku. Po dokreslení si pásek přilepí.

10.2 Auto, které porušilo pravidla

Úkol: Ve skupině společně sestavit rozstříhaný obrázek auta.

Očekávané výstupy: Dítě ví, jaké následky může nést porušení pravidel v provozu. Uvědomuje si, co je špatné a co dobré a jaké riziko může nést nesprávné chování v daných situacích.

Motivace: Dostali jsme se na přechod pro chodce a najednou jsme viděli, jak se kolem nás prohnalo vysokou rychlostí auto a na několika přechodech nezastavilo. Dokonce ani nám. Naštěstí se podařilo policistům auto vyfotit. Mají ale pouze útržky

z fotek. Pojd'te zkusit fotografie sestavit, abychom zjistili, kdo porušil všechna pravidla a musí být potrestán.

Pomůcky: Rozstříhané obrázky aut v obálkách (viz příloha č. 13), papírek jako bankovka, písťalka.

Čas: 10 minut.

Popis aktivity: Děti se rozdělí do dvou skupin na holky a kluky. Každá skupina dostane obálku s rozstříhaným obrázkem modrého auta. Úkolem je ho sestavit z útržků a určit, kdo porušil pravidla (viz příloha č. 14). Na složeném obrázku je modré auto s poznávací značkou. Pan policista (lektor) dětem poděkuje, že mu děti pomohly. Vysvětlí dětem, jaká pravidla řidič porušil. Jel příliš rychle ve městě a nepustil chodce na mnoha přechodech. Vysvětlí jim, že pokud někdo poruší pravidla, musí za to nést následky. Policista si vybere jedno dítě, které bude samo chtít, a společně dětem zahrají scénku. Dítě představuje automobil, který jede vysokou rychlostí a běhá kolem ostatních dětí. Policista ho zastaví zvednutím ruky nad hlavu a zapískáním na písťalku a vysvětlí řidiči, jakých chyb se dopustil a bude muset zaplatit pokutu. Dítě v roli

řidiče

dá policistovi papírek jako bankovku a slíbí, že příště pojede pomaleji a bude dávat chodcům na přechodu přednost. Po scénce je důležité dítě z role osvobodit. Policista dítěti poděkuje, že s ním pro děti zahrál scénku a že teď už se zase stává pomocníkem Aničky a Toníka na cestě do školy.

Po názorné scénce si mohou i jiné děti vyzkoušet roli řidiče a policisty a scénku zahrát znovu. Policista pomáhá dětem při vedení rozhovoru mezi řidičem a policistou.

10.3 Křižovatka

Úkol: Simulovat křižovatku, ve které se setkávají auta, cyklisti a chodci.

Očekávané výstupy:

- dítě zná význam barev na semaforu pro chodce i pro řidiče
- ví, kdy má kdo přednost
- ví, jaká pravidla musí dodržovat při přecházení silnice

Motivace: Blížíme se do půlky naší cesty do školy. Ale teď nás čeká velká křižovatka, kde se potkávají auta, autobusy, cyklisti, motorky, chodci a mnoho dalších. Zkusíme si tedy nacvičit, jaké to je být řidičem a chodcem při setkání na jedné křižovatce. Řidič i chodce musí dbát na pravidla a řídit se podle značek a semaforů.

Pomůcky: 5x obrázek auta, 5x obrázek kola, 1x obrázek semaforu pro chodce, 1x obrázek semaforu pro motorová vozidla, kolíčky

Čas: 20 minut

Popis aktivity: Každé dítě dostane svou roli. Někteří budou řidiči auta, někteří cyklisti, chodci a také semaforey pro chodce a pro auta.

Každý dostane obrázek toho, co představuje. Ten si umístí pomocí kolíčků na hrudník, aby každý viděl, koho představuje.

Na silnici stojí řidiči a cyklisti a z boku silnice stojí chodci. Děti, které představují semafor, stojí uprostřed. Jeden představuje semafor pro chodce a druhý semafor pro motorová vozidla. Mají v ruce červené a zelené kolečko. Semafor pro chodce má v kolečkách ještě černého panáčka, který značí stoj, nebo chůzi.

Řidiči, cyklisti i chodci dávají pozor, jaké kolečko je právě nahoře. Svítí-li červená pro řidiče, pro chodce svítí zelená. Znamená to tedy, že auta stojí a chodci silnici přechází. Přechází jí rychle a na silnici se nezdržují. Lektor situace neustále komentuje a vysvětluje důvody konání. Proč teď mohou auta jet? Proč musí stát? Proč musím rychle přecházet silnici?

Zpočátku policista hlasitě upozorňuje děti na změnu signalizace semaforu. Poté jen dává potichu povely semaforům pro změnu barvy a řidiči už musí změnu signalizace pozorovat přímo na semaforu bez upozornění policisty jako na začátku. Po chvíli se si děti role vymění. Každý by si měl zkusit roli řidiče a chodce. Před začátkem aktivity policista každé skupině vysvětlí, v jaké roli se ocitají a co mají za úkol.

10.4 Rozeznávání zvuků

Úkol: Rozeznat zvuky, které jsou součástí každodenního života v dopravním provozu.

Očekávané výstupy:

- umí určit a rozeznat specifické zvuky v dopravním provozu
- ví, jaké zvuky v dopravním prostředí může slyšet a zná jejich význam

Motivace: Co kdyby s námi šel kamarád, který je slepý? Dokázal by taky trefit bezpečně do školy, pokud by neviděl, co se kolem něho děje? Pojďme si zkusit, jaké to je. A známe vůbec význam zvuků, které slyšíme ze silnice?

Pomůcky: Přenosný bezdrátový reproduktor, mobilní telefon – zvuky: sanitka, troubení, vlak, píšťalka, přechod pro chodce, siréna, houkání policie

Čas: 15 minut

Popis aktivity: Lektor pouští z mobilního telefonu přes přenosný bezdrátový reproduktor jednotlivě vybrané zvuky z dopravního provozu (rozepsané v kategorii pomůcek). Pustí zvuk a děti hádají, co je to, a který dopravní prostředek ho vydává. Lektor jednotlivě každý zvuk pojmenuje a odůvodní, proč takový zvuk prostředek vydává. Například zvuková signalizace na přechodu pro chodce pro slepé, siréna pro hasiče, a troubení vlaku na přejezdech. Po vysvětlení jednotlivých zvuků pustí lektor dětem zvuky znovu a děti již samostatně hádají. Pokud stále neví, lektor opět vysvětlí. Při pouštění zvuků mají děti zavřené nebo zakryté oči.

10.5 Pozor, jede vlak

Úkol: Simulovat železniční přejezd, včetně závor a projíždějícího vlaku.

Očekávané výstupy: Zná pravidla bezpečného chování při přecházení železničního přejezdu.

Motivace: Anička s Toníkem zahlédli na kraji silnice značku, na které byl nakreslený vlak. Jenže netuší, co taková značka znamená. Ví to někdo z vás? Značka znamená, že přes silnici vedou koleje a projíždí tam vlak. Co ale musím udělat, když takovou značku uvidím? Anička s Toníkem si hned vzpomněli, že vlakem o prázdninách jeli, a když přejížděli přes silnici, všechna auta, cyklisti, bruslaři i chodci stáli a čekali, až přejedou. Na každém přejezdu autům mávali. Dokonce jim někteří řidiči zamávali nazpět.

Pomůcky: Obrázek značky upozorňující na železniční přejezd, křída a 2x klacek jako závory.

Čas: 20 minut

Popis aktivity: Na zemi přes silnici budou nakreslené křídou koleje. Pan policista rozdělí děti do tří skupin. Jedna skupinka dětí budou chodci, cyklisti, řidiči a druhá a třetí skupinka bude představovat vlaky. Děti udělají řadu za sebou, předvedou nástup do vlaku a chytí se za ramena. Vyberou se ještě dvě děti, které budou mít v ruce dlouhý klacek a představovat tak závory.

Chodci, řidiči i cyklisti se pohybují plynule po silnici tam a zpět. Na povel policisty se závory začnou zavírat. Policista dění vysvětluje. Zavírají se proto, aby tam řidiči nemohli vjet, protože za chvíli pojede vlak, který jede rychle a mohl by se srazit s řidičem, který by si ho nevšimnul.

Na znamení policisty projíždí vlaky děti přes silnici a u toho napodobují jeho zvuk. Až vlak přejede, závory se zvednou a řidiči mohou dále projíždět. Lektor neboli policista stále vysvětluje všechny kroky, které děti dělají v rámci hry a odůvodňuje je. Po skončení si děti role vymění a hra se opakuje. Na závěr všechny děti předvádí vlak. Udělají tři vagóny vedle sebe a kousek cesty jdou za sebou, drží se za ramena a představují vagóny.

Mohu říci řidiči, že chci vystoupit a on mi zastaví, kde chci? Nemohu, musím počkat, až bude zastávka, jen tam mohou cestující vystupovat.

Vagón s dětmi jede dále, kam lektor určí, že je zastávka.

10.6 Výroba dopravní značky

Úkol: Vyrobit si svou vlastní dopravní značku.

Očekávané výstupy:

- dítě má povědomí o dopravním značení
- ví, že se musí všichni účastníci řídit podle dopravního značení
- zná význam tří dopravních značek (Hlavní silnice, Přechod pro chodce, Stop)

Motivace: Po cestě si Anička s Toníkem všimli několika dopravních značek, které jsou určeny nejen pro řidiče, ale i pro chodce. Poznáte některé z nich? A k čemu vlastně slouží?

Pomůcky: Špejle, pexeso s dopravními značkami, izolepa, modelína, obrázky dopravních značek (Hlavní silnice, Přechod pro chodce, Stop) ve formátu A4.

Čas: 20 minut

Popis aktivity: Pan policista má připravené obrázky tří dopravních značek (Hlavní silnice, Přechod pro chodce a Stop). Postupně je dětem ukazuje a ty hádají, jak se značka nazývá, pro koho je určená a jaký má význam.

Anička s Toníkem si ale všimli více značek. Policista vysype malé obrázky dopravních značek za zem. Co ale chybí značkám? Nožička. A co ostatní děti ve školce? Až půjdou jednou samy do školy? Znají taky dopravní značky jako my? Pojďme udělat značkám nožičky a vyrobit si tak vlastní dopravní značku, kterou ukážeme ostatním dětem ve školce a řekneme jim, co značka znamená.

Děti mají k dispozici špejle a izolepu a pomocí nich značku sestaví. Na závěr značku zapíchnou do modelíny, aby stála. Značku si z programu odnáší do školky. Značka poté bude sloužit jako metodický materiál pro výuku dopravní výchovy ve školce.

10.7 Závěrečný přechod

Úkol: bezpečně přejít na přechodu pro chodce

Očekávané výstupy:

- dítě umí bezpečně přejít na přechodu pro chodce
- ví, na jakých místech se silnice smí přecházet
- zná zásady bezpečného přecházení
- volí bezpečné místo pro přecházení silnice

Motivace: V dálce už vidíme za přechodem pro chodce školu, do které jde Anička s Toníkem. Ale před námi je ještě poslední překážka, kterou musíme na cestě bezpečně zdolat. Víte, co musíme udělat před tím, než začneme silnici na přechodu přecházet?

Pomůcky: Křída (nakreslit přechod pro chodce), kulisa školy z kartonu.

Čas: 10 minut

Popis aktivity: Děti se seřadí do dvojic a postupně přecházejí silnici po nakresleném přechodu na znamení policisty. Policista zdůrazňuje, co je nutné před přecházením udělat. Rozhlédnout se na jednu stranu, na druhou a opět na tu první a poté rychle a opatrně přejít. Při přecházení ostatní děti také kontrolují, zda se dvojice správně rozhlédla.

Po skončení přecházení se děti nachází u školy, do které pomohly bezpečně vyprovodit Aničku a Toníka. Společně položí maňásky na školu.

Závěrečný přechod slouží jako zpětná vazba lektorovi programu. Lze zjistit, zda si děti odnesly nové poznatky a dokážou je ihned aplikovat. Lektor na nakresleném přechodu pro chodce ukazuje dětem správné a nesprávné přecházení na přechodu a děti říkají, zda takto můžeme přecházet, nebo ne. Nesprávné je například to, že jde pomalu, zavazuje si na přechodu tkaničku, zastaví uprostřed a povídá si s kamarádem nebo přechází mimo něj.

10.8 Ukončení programu

Na závěr si děti sednou kolem divadélka (nakreslené školy jako kulisy) a povídají si, jaké dopravní prostředky cestou potkaly (automobil, kolo, vlak...), jaké situace je potkaly a co všechno na cestě v dopravě viděly.

Následuje malý test, který ukáže, co se děti v programu dopravní výchovy naučily. Každý dostane do ruky červené a zelené kolečko. Policista pokládá dětem otázky a děti odpovídají zvedáním koleček. Zelená znamená ano, jako na přechodu, že mů-

žeme jít. Červená znamená ne, též jako na přechodu. Policista pokládá otázky a děti odpovídají zvednutím příslušné barvy.

-Mohu přecházet silnici, když na semaforu pro chodce svítí červené světlo?

-Uvidí mě dobře řidič, když na sobě budu mít pestré barvy, nebo nějaký reflexní proužek?

- Musím se před přecházením silnice rozhlédnout?

- Můžu přejít přes železniční přejezd, když jsou závory dole a auta stojí?

Na závěr se policista zeptá dětí.

- Co se vám na cestě do školy nejvíce líbilo/nelíbilo?

- Co vás nejvíce bavilo/nebavilo?

- Co jste se dozvěděli nového?

Policista shrne, co všechno nového jsme se naučili, koho jsme na cestě potkali a jaké dopravní situace jsme museli zvládnout. Pochválí děti a každému jednotlivě rozdá pochvalné listy se jménem účastníka (viz příloha č. 18).

11 Výsledky a vyhodnocení programu

Hlavním cílem bylo navrhnout a zrealizovat program dopravní výchovy v mateřské škole. Na základě analýzy obsahu dopravní výchovy můžeme vyvodit, že se mateřské školy zabývají dopravní výchovou z většiny jen teoreticky. Praktická stránka je řešena účastí na nepravidelných programech nebo trávením času na dopravním hřišti. Na základě toho jsme vytvořili manuál, který mohou učitelé používat a samy s dětmi ho realizovat. Úkolem bylo navrhnout netradiční pojetí programu dopravní výchovy.

Místo, které bylo navrženo pro realizaci programu, byla stezka v Oldřichově v Hájích. Jedná se o prostor, který je pro trávení volného času dětí předškolního věku v rámci dopravní výchovy netradiční. Děti se osobně a blíže setkávají s dopravními situacemi na rozdíl od dopravních hřišť.

Místo pro konání programu dopravní výchovy splnilo to, co jsme předpokládali. A to, že se děti při konání programu setkaly s různými dopravními prostředky. S automobilem, motorkou, bruslařem, chodci a s jezdcem na koloběžce. Jelikož se stezka nachází v obytné zóně, má řidič povinnost dbát zvýšené ohleduplnosti vůči chodcům. Při setkávání s dopravními prostředky byl prostor a čas na vysvětlení správného chování při setkání s nimi. Děti rovnou bezpečné chování aplikovaly. Řidiči dopravních prostředků dbali bezpečnostních pravidel, tudíž žádná rizika nehrozila. Různorodost potkávání dopravních prostředků při konání spatřujeme jako jednu z neplánovaných pozitivních výhod programu. Při projíždění automobilu se děti postavily za krajnicovou čáru a měly za úkol jí nepřekročit a stát jako sochy, než auto přejezdě (viz příloha č. 20). Po projetí auta měly děti tendenci vbíhat zpět na cestu. Policista jim ale vysvětlil, že se před tím musí pořádně rozhlédnout, jestli za autem ještě nejede další a společně si řekli, jestli mohou jít dál, nebo ne. Po opakovaném projíždění automobilu si děti už tuto informaci pamatovaly. Policista se ptal dětí, zda mohou pokračovat. Děti se rozhlédly a každý řekl: „*Můžeme jít!*“ Toto následovalo při každém dalším průjezdu motorových vozidel.

Za chybu pokládáme nesprávné použití dopravního značení při aktivitě s železničním přejezdem. Lektor použil značku, která se nazývá Železniční přejezd bez závor, přičemž děti simulovaly přejezd se závorami.

Při simulaci křižovatky si děti měly pomocí kolíčku připnout obrázek toho, co právě představují, na hrudník. Nakonec děti držely obrázky v ruce. Připínání obrázků by

bylo zdlouhavé a mnoho dětí by to ani samo nezvládlo tak dobře, aby jim obrázek při běhu držel. Obrázek v ruce dětí v roli řidičů využily jako volant.

Na závěr děti dostaly pochvalné listy, ve kterých bylo úmyslně vynechané místo pro jméno účastníka. Jména nebyla do pochvalných listů předem napsána a tak jsme museli s pomocí učitelek jednotlivě jména do listů dopsat. Pro příští konání programu by bylo vhodné jména předem zjistit a do pochvalných listů zapsat.

Návrh na změnu

Po ohlédnutí za programem navrhujeme změnu v roli lektora. Bylo by vhodnější, kdyby se lektor stal žákem, který se vydal po prázdninách omylem místo do školy do školky a požádal děti o pomoc. Stal by se tak dětem bližší. Ovšem na druhou stranu role policisty měla své výhody. Od policisty děti dostávaly informace, jak se mají při dopravních situacích chovat a měly před sebou určitou autoritu, které přikládají větší důvěru.

Větší důraz bychom příště přikládali přípravě. V programu se často vyskytovaly chyby v organizaci a drobné detaily, které by bylo vhodné lépe promyslet. Například příprava pomůcek na každém stanovišti. Všechny pomůcky lektor nosil v tašce a na stanovišti si pomůcky teprve chystal. Vhodnější by bylo, kdyby měl lektor pomůcky připravené zvlášť v taškách, nebo už rovnou na místě. Jediné, co bylo na trase připravené, bylo divadélko na konci. Když děti spatřily divadélko, bylo na nich vidět, že mají velký zájem o aktivitu a těšily se, jaký úkol budou plnit. Ostatní aktivity probíhaly tak, že lektor děti zastavil na určeném místě a začal si chystat pomůcky. To nebylo pro děti příliš motivující. Nic neviděly, musely čekat, co se bude teprve dít.

Jak z průzkumu vyplývalo, ve většině mateřských škol cítí učitelé absenci praktického nácviku. Účelem programu bylo seznámit mateřskou školu s možností jednoduchého zařazení praktické stránky v dopravní výchově dětí předškolního věku. Domníváme se, že tento účel byl na základě volnočasového programu s prvky dopravní výchovy splněn.

12 Diskuze

Dopravní výchova v mateřských školách v minulosti postupně vymizela. V současné době dá se říci, je již standardně zařazená do ročního plánu mateřských škol, ovšem stále ještě není povinná. Učitelé mateřských škol ji začleňují pravidelně především z důvodu její důležitosti. Účastní se programů s dopravní tematikou a prakticky se jí věnují po celý rok, například při procházkách po městě nebo na výletech. Při těchto příležitostech učitelé upozorňují na dopravní značky a komentují dopravní situace. Samy děti jsou účastníky dopravního provozu, kteří musí dodržovat pravidla. Z tohoto důvodu není tak důležité, aby byla dopravní výchova klasifikována jako povinná. Na rozdíl od základních škol, ve kterých již povinná je. Není sice jako samostatný předmět, ale učitelé se jí snaží zařadit do předmětů, které nějakým způsobem s dopravou souvisí, třeba prvouka.

K výchově k dopravní kázní z největší části přispívají rodiče. Dítě je obrazem svého rodiče a napodobuje takové chování, jaké u nich vidí, a to platí i v chování v dopravním provozu. Rodiče jsou tedy nezastupitelní, a proto by výchovu k dopravní kázní u svého potomka neměli zanedbávat a naopak dbát na důkladný nácvik bezpečného chování v dopravním provozu. Dnešní moderní technologie nabízí i spoustu zábavných her, které mají za cíl vštípit základní pravidla bezpečného chování v provozu. Děti si mohou formou počítačové hry nebo mobilní aplikace zahrát na chodce či řidiče a plnit úkoly s dopravní tematikou. Hru doprovází zábavné postavičky, které upozorňují na porušení pravidel a chválí za správná řešení situací. I přesto, že není zcela optimální trávit volný čas tímto způsobem a uchylovat se k tomuto způsobu učení, děti k němu kvůli dnešní modernizaci poměrně inklinují.

Učitelka mateřské školy v Chrastavě si při realizaci rozhovoru stěžovala na velkou vzdálenost dopravního hřiště od místa mateřské školy. Všechny aktivity v rámci dopravní výchovy uskutečňují svépomocí v areálu mateřské školy. Tento problém nejspíše tíží i učitele jiných měst a obcí. Ve městě sice dopravní hřiště vybudované je, ovšem je příliš daleko, a tak ho učitelé s dětmi nevyužívají. Výstavba dopravního hřiště, ale i jeho údržba není snadná záležitost, jak se může mnohým zdát. Jedna z možností je dopravní hřiště zpřístupnit veřejnosti, to ovšem nese riziko vandalizmu. Druhá možnost je hřiště oplotit a zpřístupnit ho pouze školám. Nevýhodou této možnosti je ale nízké využití dopravního hřiště, znemožnění nácviku pro veřejnost a vysoké náklady.

Dnešním trendem je mobilní dopravní hřiště. Skládá se z protiskluzových podložek, ze kterých lze sestavit libovolně kompozici dopravního hřiště. Lze ho využít venku, ale i uvnitř, například v tělocvičně. Mobilní dopravní hřiště může vyřešit nedostatek zařazení praktického nácviku dopravních situací v dopravní výchově a problém vzdálených dopravních hřišť.¹²

---

¹² (Tobeli. Moderní dopravní hřiště 2015).

13 Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat obsah dopravní výchovy v mateřských školách a na jeho základě navrhnout a zrealizovat volnočasový program s prvky dopravní výchovy pro mateřskou školu.

Pomocí rozhovorů s učiteli, dotazníků s dětmi a pozorování dopravní výchovy v mateřské škole jsme analyzovali obsah dopravní výchovy v mateřských školách. Na základě analýzy obsahu poté navrhli volnočasový program s prvky dopravní výchovy.

Program se konal na stezce v Oldřichově v Hájích a byl koncipován jako trasa, která má začátek a konec. Cílem účastníků bylo dostat se na konec trasy, kdy se cestou setkávali s různými úkoly s dopravní tematikou a dopravními situacemi, které museli splnit, aby mohli pokračovat dál.

Snažili jsme se vytvořit takový program, který bude pro učitele jak inspirací, tak i metodickým manuálem pro realizaci praktické stránky dopravní výchovy v mateřské škole. Program byl proto sestaven tak, aby byl pro učitele finančně, i z hlediska přípravy a pomůcek, nejméně náročný a mohli ho učitelé sami uchopit a s dětmi realizovat. S malými obměnami i vícekrát.

Tento program bychom chtěli navrhnout mateřské škole Sluníčko v Chrastavě. Mateřská škola sice ve městě má k dispozici dopravní hřiště, ale je od školy příliš vzdálené, tudíž jimi nevyužívané. Škola se tedy dopravní výchově věnuje z tohoto důvodu především teoreticky. Dětem chybí praktický nácvik bezpečného chování v silničním provozu. V rozhovoru sama učitelka této mateřské školy navrhovala pro školu účast na programu dopravní výchovy. Realizace volnočasového programu v této škole by měla svůj účel.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- [1] BRUCEOVÁ, T., 1996. *Předškolní výchova*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-068-5.
- [2] HARTL, P., HARTLOVÁ, H., 2000. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.
- [3] HAVLÍK, K., 2005. *Psychologie pro řidiče*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-542-3.
- [4] HEINRICOVÁ, J., 2006. *Bezpečná cesta do školy: projekt pro dopravní výchovu dětí*. 1. vyd. Brno: Centrum dopravního výzkumu. ISBN 80-86502-32-5.
- [5] HEINRICOVÁ, J., STRÁNSKÁ, I., WINKLEROVÁ, M. 2006. Metodika pro výuku dopravních značek. In: *Výběr dopravních značek pro chodce a cyklisty*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo dopravy.
- [6] JŮVA, V. sen. a jun., 1994. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-901737-6-4.
- [7] JŮVA, V. sen a jun., 2007. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-151-5.
- [8] KLIMEŠ, L., 1987. *Slovník cizích slov*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-473-87.
- [9] KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B., 2010. *Předškolní a primární pedagogika*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-828-9.
- [10] KONČEKOVÁ, L., 2010. *Vývinová psychológia*. 3. aktual. vyd. Prešov: Michala Vaška. ISBN 978-80-7165-811-5.
- [11] KOŤÁTKOVÁ, S., 2008. *Dítě a mateřská škola*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1568-1.

- [12] LANGMEIER, J., LANGMEIER, M., KREJČÍŘOVÁ, D., 1998. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: H&H. ISBN 80-86022-37-4.
- [13] LÍMOVÁ, L., 2006. *Teorie dopravní výchovy*. 1. vyd. Praha: Karolinum . ISBN 80-246-1157-0.
- [14] MATĚJČEK, Z., 2000. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-494-X.
- [15] PÁVKOVÁ, J. a kol., 2008. *Pedagogika volného času*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.
- [16] PRŮCHA, J., 2000. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-399-4.
- [17] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 1998. *Pedagogický slovník*. 2. rožš. a přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-252-1.
- [18] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.
- [19] ŘÍČAN, P., 2008. *Psychologie*. 2. dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-406-9.
- [20] SKUTIL, M., 2011. *Základy pedagogicko – psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.
- [21] STOJAN, M. a kol. 2006. *Implementace dopravní výchovy do školních vzdělávacích programů*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-900915-4-7.
- [22] ŠRŮTKOVÁ, H., VOTRUBA, J., POMPL, V., 1978. *Dopravní výchova v mimotřídní a mimoškolní činnosti dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN neuvedeno.
- [23] VÁGNEROVÁ, M., 2005. *Vývojová psychologie I*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.

- [24] VOSKOVÁ, L., a kol. 1984. *Metodika dopravní výchovy v předškolním věku*. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN neuvedeno.
- [25] VOTRUBA, J., 1993. *Dopravní soutěž mladých cyklistů*. 1. vyd. Praha: FORTUNA. ISBN 80-7168-047-8.
- [26] ŽEMLIČKA, Z., MYNÁŘÍK, J., 2008. *Doprava a přeprava*. Praha: NADATUR. ISBN 80-7270-030-8.

Seznam zdrojů z internetu

Besip. Dopravní výchova. [online]. c2012. [cit. 28. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.ibesip.cz/cz/dopravni-vychova>

Bezpečné cesty. Děti 7-10let. [online]. c2014. [cit. 28. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.bezpecnecesty.cz/cz/dopravni-vychova/rodina/deti-7-10-let>

Bezpečné cesty. Statistika-ČR. [online]. c2014. [cit. 28. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.bezpecnecesty.cz/cz/dopravni-vychova/rodina/deti-7-10-let>

LERCH, Tomáš. *Chraňme naše děti*. [online]. c2015. [cit. 5. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.chranmenasedeti.cz/files/editor/files/Prezentace/P%C4%8CR_nehodovost%20d%C4%9Bti%202014.pdf

NOHL, Radek. *Aktuálně.cz*. Dopravní výchova už i ve školkách. Vznikají aplikace i videa. [online]. c2014. [cit. 16. 6. 2015]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/online-aplikace-i-videa-ministerstvo-zmeni-dopravni-vychovu/r~ce1f04e232a911e4b8560025900fea04/>

Oldřichov v Hájích. In-line dráha Oldřichov v Hájích. [online]. c2000 – 2015. [cit. 12. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.oldrichov.cz/region-obce/in-line-draha-oldrichov-v-hajich.php>

REGENERMELOVÁ, Lucie. *Zdravě. Jak přežít období vzdoru*. [online]. c2010. [cit. 22. 6. 2015]. Dostupné z: <http://pece-o-dite.zdrave.cz/jak-prezit-obdobi-vzdoru/>

SUCHÁ, Eva. *Dopravní výchova. Metodická příručka pro mateřské školy*. [online]. Fraus, c2014. [cit. 28. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.ibesip.cz/data/web/images/dopravni-vychova/ms/dopravni-vychova-pro-ms-prirucka-ucitele.pdf>

TOBELI. Mobilní dopravní hřiště. [online]. c2015. [cit. 18. 6. 2015]. Dostupné z: <http://www.tobeli.cz/mobilni-dopravni-hriste.html>

Univerzitní mateřská škola ŠkaTULka v Liberci. [online]. c2014. [cit. 22. 6. 2015]. Dostupné z: <http://www.msskatulka.cz/o-skolce>

VUP Praha. *Metodický portál RVP. Základy pro vytvoření rámcového vzdělávacího programu předškolní výchovy – Finsko*. [online]. c2006. [cit. 22. 4. 2015]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/463/ZAKLADY-PRO-VYTVORENI-RAMCOVEHO-VZDELAVACIHO-PROGRAMU-PREDSKOLNI-VYCHOVY---FINSKO.html/>

Zdroje použitých obrázků

Autoškola STOPKA. *Školení řidičů online*. [online]. c2015. [cit. 9. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.skoleni-ridicu-online.cz/cs/edutext/default/15>

Bezpečností zrcadla. Dopravní značka P06 – „STOP“. [online]. [cit. 9. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.bezpecnostni-zrcadla.cz/zrcadla/eshop/4-1-Dopravni-znaceni/0/5/40-Dopravni-znacka-P06-STOP-70cm-reflexni>

Dopravní značení Löffelmann. Přejech pro chodce. [online]. [cit. 9. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.znacenidecin.cz/informativni-provozni/30-pechod-pro-chodce.html>

Všechny-autoškoly.cz. Dopravní značka "Hlavní pozemní komunikace". [online]. [cit. 9. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.vsechny-autoskoly.cz/dopravni_znacka/hlavni_pozemni_komunikace/

Všechny-autoškoly.cz. Dopravní značka "Železniční přejezd bez závor" [online]. [cit. 9. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.vsechny-autoskoly.cz/dopravni_znacka/zeleznicni_prejezd_bez_zavor/

Odborné časopisy

Auto moto a sport, 2013, roč. neuvedeno, č. 12, ISSN neuvedeno.

Seznam příloh

Příloha č. 1	Strukturovaný rozhovor s učiteli, připravené otázky
Příloha č. 2	Informace o učitelích z rozhovorů
Příloha č. 3	Univerzitní mateřská škola ŠkaTULka
Příloha č. 4	Autorský dotazník 1. list (vzor)
Příloha č. 5	Autorský dotazník 2. list (vzor)
Příloha č. 6	Strukturované rozhovory s učiteli
Příloha č. 7	Pozorování dopravní výchovy v mateřské škole – malba
Příloha č. 8	Pozorování dopravní výchovy v mateřské škole – elipsa
Příloha č. 9	Pozorování dopravní výchovy v mateřské škole – pracovní listy
Příloha č. 10	Autorský dotazník – výsledky, 1. pracovní list
Příloha č. 11	Autorský dotazník – výsledky, 2. pracovní list
Příloha č. 12	Reflexní proužky
Příloha č. 13	Skládanka auta
Příloha č. 14	Skládání auta
Příloha č. 15	Simulace křižovatky
Příloha č. 16	Hra na vagóny
Příloha č. 17	Výroba dopravní značky
Příloha č. 18	Pochvalný list
Příloha č. 19	Závěrečná společná fotografie
Příloha č. 20	Projíždějící auto – sochy

Přílohy

Příloha č. 1 – Strukturovaný rozhovor s učiteli, připravené otázky.

ROZHOVOR – Dopravní výchova v mateřské škole

Jméno a příjmení:

Informace o MŠ (název, adresa, zajímavé info atp.):

Informace o Vás (bydliště, vzdělání, věk):

1. Je ve Vaší mateřské škole zařazeno téma dopravní výchova do ročního plánu?

2. Věnujete se dopravní výchově ve Vaší mateřské škole pouze teoreticky, nebo i prakticky?

3. Má podle Vás zařazení dopravní výchovy v mateřské škole pro děti předškolního věku přínos?

ANO- jaký?

NE- proč?

4. Jak děti reagují na téma dopravní výchova?

5. Účastnila se Vaše mateřská škola v minulosti nějakého programu s prvky dopravní výchovy?

ANO – jakého?

6. Navrhl(a) byste nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole?

ANO- jakou?

NE- proč?

Příloha č. 2 – Informace o učitelích z rozhovorů.

1. Denisa Kučerová, 22 let, učitelka v mateřské škole, vzdělání střední pedagogická škola s maturitou
Soukromá mateřská školka Kvítko, Česká Lípa
Datum uskutečnění rozhovoru: 18. 02. 2015
2. Ivana Foktová, 22 let, učitelka v mateřské škole, vzdělání střední pedagogická škola s maturitou
Mateřská škola Sluníčko, Chrastava
Datum uskutečnění rozhovoru: 22. 04. 2015
3. Anežka Cvejnová, učitelka v mateřské škole, vzdělání střední pedagogická škola s maturitou
Mateřská škola DOCTRINA, Pod Branou 455/8, Liberec 4
Datum uskutečnění rozhovoru: 08. 05. 2015
4. jméno, věk a vzdělání nechtělo být zveřejněno
Soukromá mateřská škola PETRA AH, Ještědská 680/121, Liberec 8
Datum uskutečnění rozhovoru: 26. 02. 2015
5. Adéla Klohnová, 22 let, učitelka v mateřské škole, vzdělání střední pedagogická škola s maturitou, Mateřská škola Na Balabence 800, Praha 9 – Libeň
Datum uskutečnění rozhovoru: 21. 01. 2015
6. Dominik Ponc, 22 let, učitel v mateřské škole, vzdělání střední pedagogická škola s maturitou Mateřská škola Frýdlant, Purkyňova 510, Frýdlant
Datum uskutečnění rozhovoru: 29. 04. 2015
7. Tereza Milerová, 22 let, učitelka v mateřské škole, vzdělání střední pedagogická škola s maturitou
Mateřská škola Český Dub, Kostelní 4/IV, Český Dub
Datum uskutečnění rozhovoru: 15. 05. 2015

Příloha č. 3 – Univerzitní mateřská škola ŠkaTULka.

Univerzitní mateřská škola ŠkaTULka v Liberci

ŠkaTULka je mateřská škola, která byla otevřena v září roku 2014. Je určena dětem, jejichž rodiče jsou zaměstnaní nebo studují na Technické univerzitě v Liberci. Výhodou je pro rodiče i její umístění. Nachází se totiž ve Studentské ulici v Liberci, kde jsou i mimo jiné budovy a učební prostory Technické univerzity.

Zřizovatelem a výkonným ředitelem je MgA. Ivana Honsnejmanová, která zároveň působí na Technické univerzitě.

Mateřská škola má prvky Waldorfské pedagogiky a využívá a pracuje s Montessori pomůckami. Mají k dispozici svou vlastní zahrádku, na které pěstují bylinky. Dokonce si jednou týdně vaří nebo pečou ve své cvičné kuchyňce svačinu na odpoledne.

V mateřské škole se vyučuje anglický jazyk, který není povinný. Učitelé se snaží o individuální přístup. Děti jsou proto každý den děleny do menších skupinek, aby se jim učitelé mohli individuálně věnovat.

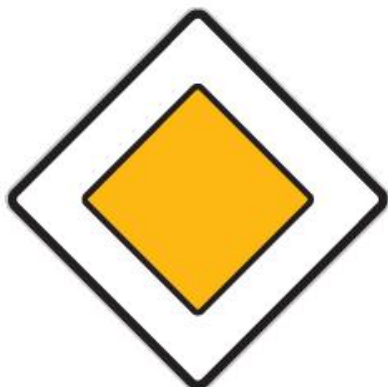
Podporují zdravou stravu a spolupracují s rodiči, se kterými se i účastní různých akcí. Dále spolupracují také se studenty a s ostatními přáteli školy.¹³

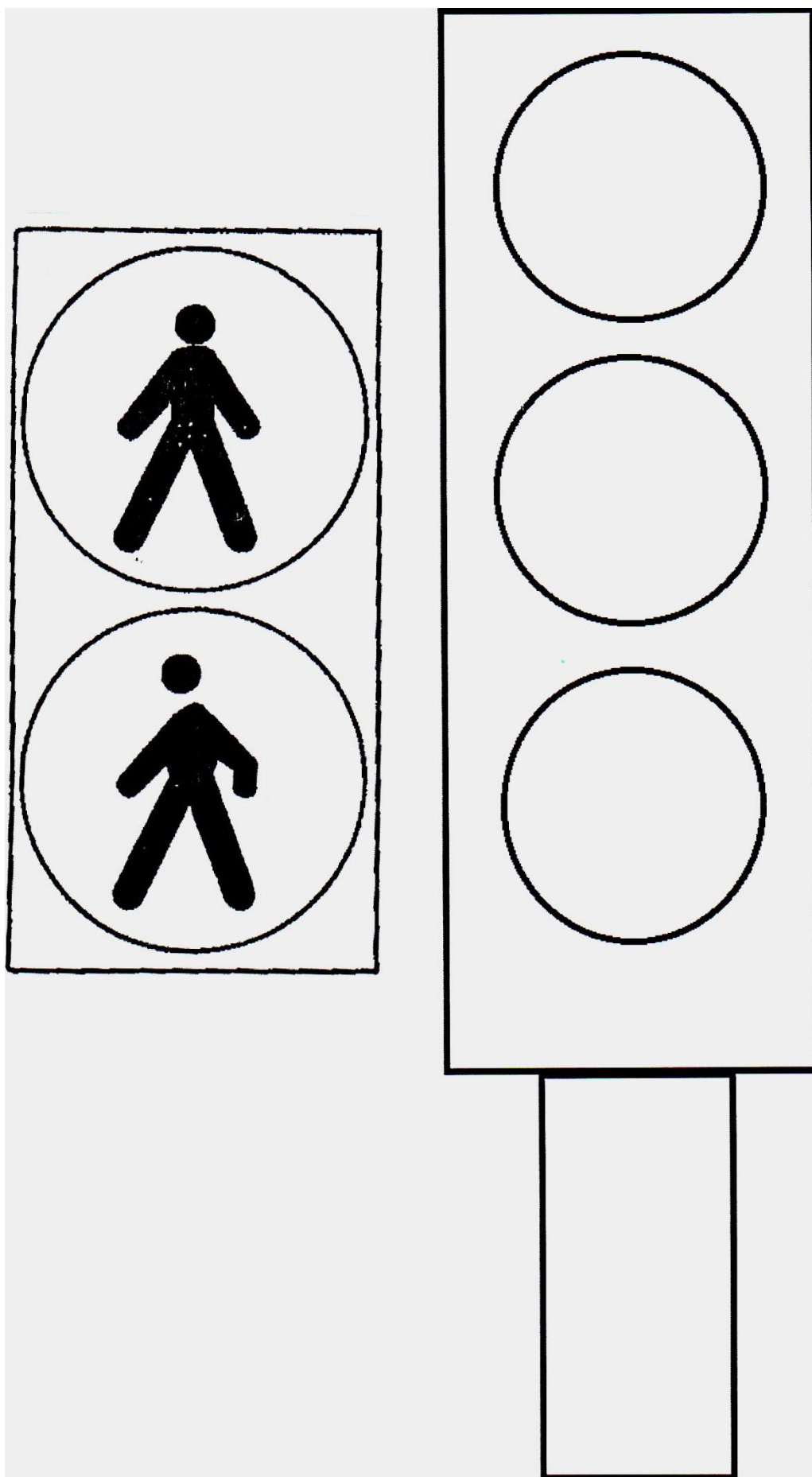
¹³ (Univerzitní mateřská škola ŠkaTULka v Liberci 2014).

Příloha č. 4 – Autorský dotazník 1. list (vzor)

Příloha č. 5 – Autorský dotazník 2. list (vzor)

Příloha č. 6 – Strukturované rozhovory s učiteli

ČESKÁ LÍPA

18.2.2015

ROZHOVOR – Dopravní výchova v mateřské škole

Jméno a příjmení: DENISA KUČEROVÁ

Informace o MŠ (název, adresa, zajímavé info atp.): SOUKROMÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA KVÍTKO,
ČESKÁ LÍPA

Informace o Vás (bydliště, vzdělání, věk):

TOVARNÍ 1000, KAHENICKÝ SENOV, střední s matkulací, 22 let
pedagogická škola

1. Je ve Vaší mateřské škole zařazeno téma dopravní výchova do ročního plánu?

ANO. Zkoumá ho děti máme celkem 14 dní.

2. Věnujete se dopravní výchově ve Vaší mateřské škole pouze teoreticky, nebo i prakticky?

Někdy jen teoreticky, ale občas i prakticky

3. Má podle Vás zařazení dopravní výchovy v mateřské škole pro děti předškolního věku přínos?

ANO- jaký?   NE- proč?

Děti se domnívají, že v bezpečnosti, naučí se říjaly nové poznatky a dopravní prostředky. Naučí se, jak se chovat na ulici a mnoho dalších.

4. Jak děti reagují na téma dopravní výchova?

Téma se jim moc líbí. Je pro ně zajímavé, mohou si vyrobil nějaké dopravní prostředky. Dokonce máme teď takový společný projekt, ve kterém se děti mají dohodnout na situaci v dopravním provozu.

5. Účastnila se Vaše mateřská škola v minulosti nějakého programu s prvky dopravní výchovy?

ANO – jakého?

účastnili jsme se programu s názvem Den o policii, který děti si pro nás připravili přednášku.

Také jsme ještě s dětmi navštívili naše místní hasiče.

6. Navrhl(a) byste nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole?

ANO- jakou?   NE- proč?

Je mi líto, že se na to zatím nepokusíme, jak bylo téma pojme a jak ho dětem vysvětlit a předat.

ROZHOVOR k BP – Dopravní výchova v MŠ

Jméno a příjmení: IVANA FOKTOVÁ

Informace o MŠ (název, adresa, zajímavé info atp.): MATĚŘSKÁ ŠKOLA CHRASTAVA

Informace o Vás (bydliště, vzdělání, věk): LIBEREC, střední škola pedagogická s
materní školou, 22 let

1. Je ve Vaší mateřské škole zařazeno téma dopravní výchova do ročního plánu?

ANO

2. Věnujete se dopravní výchově ve Vaší mateřské škole pouze teoreticky, nebo i

prakticky? Teoreticky určitě. Prakticky ne jenom částičkou. Praktickou stránku
učíme v průběhu výuky na vycházkách. Učíme se bezpečnému pohybu na silnici.
Také máme výukové dopravní kůrky, tam u nás jsou pravidla
silničního provozu

3. Má podle Vás zařazení dopravní výchovy v mateřské škole pro děti předškolního věku
přínos?

ANO- jaký? NE- proč?

Určitě. Děti se seznamují s pravidly silničního provozu a tím se také
samozřejmě učí, jak se řídit nějakým směrem vzhledem k realitě
těchto pravidel.

4. Jak děti reagují na téma dopravní výchova?

Učíme se, aby si děti vypracovaly co nejvíce učebnice a to děti
dobře přijímají. Na aktivní reakce pohádky poměrně často používáme.

5. Účastnila se Vaše mateřská škola v minulosti nějakého programu s prvky dopravní
výchovy?

ANO – jakého? To bychom mohli říct Pracovní skupina dětí a na
to došlo, což se dělo v školce nějakou dobu.
U nás nebylo v rámci, takže by se účastnila v minulosti

6. Navrhnul(a) byste nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole?

ANO- jakou? NE- proč?

Jednou máme od školy dopravní kůrky celkem dobře, učíme všechny
aktivně činnosti například pomocí v autě školy. Učíme se, jak by
mělo být, to nějak organizace pořádala na dopravní kůrky například
dopravní den, kdy by byly k dispozici různé odznaky, koloběhy a při a děti se
mohly být vypracovat na vlastní kůrky.

ROZHOVOR k BP – Dopravní výchova v MŠ

Jméno a příjmení: ANEŽKA CVEJNOVA'

Informace o MŠ (název, adresa, zajímavé info atp.): DOCTRINA, NA PERŠTYNĚ 404/44, LBC 4

Informace o Vás (bydliště, vzdělání, věk): LIBEREC, střední škola o matematickém pedagogickém oboru 46001

1. Je ve Vaší mateřské škole zařazeno téma dopravní výchova do ročního plánu?

ANO, jo.

2. Věnujete se dopravní výchově ve Vaší mateřské škole pouze teoreticky, nebo i prakticky?

Věnujeme se jí teoreticky poměrně hodně. Vždy v tématických týdnech. Prakticky poměrně málo, zejména na procházkách. Vždy, když se nachováme v nějakém prostředí, tak se při cestě uplatňujeme pravidla.

3. Má podle Vás zařazení dopravní výchovy v mateřské škole pro děti předškolního věku přínos?

 ANO- jaký? NE- proč?

Děti si musí uvědomovat, že od matičky, co jim máš kázat. Například, co se stane, pokud se někdo do silnice, aniž by se rozhlédl, a podobně různé situace.

4. Jak děti reagují na téma dopravní výchova?

Děti si v tomto tématu používají. Víci, že se mají na přechodu rozhlédnout, klidně hrají na umozum co znamená. Hrají si v učebnici na holici, která by jako například na přechodu pro chodce. Tato hra je v učebnici, nebo učebnici.

5. Účastnila se Vaše mateřská škola v minulosti nějakého programu s prvky dopravní výchovy?

 ANO – jakého? Program od společnosti BESIP. Děti učil před interaktivní tabulí a poslouchal výklad. Vyzkoušel nějaké úkoly, nebo úkoly.

6. Navrhnu(a) byste nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole?

 ANO- jakou? NE- proč? Navrhnu, že například program od společnosti BESIP je pro děti předškolního věku dostatečný. Měsí je ale třeba honit v této oblasti matice a v učebnici. Mám poněkud nadsazené. Mělat to poněkud na program od Besipa, tak tak přesně se.

ROZHOVOR – Dopravní výchova v mateřské škole

Jméno a příjmení: /

Informace o MŠ (název, adresa, zajímavé info atp.): *Matuškova škola Petra A.H.*

Informace o Vás (bydliště, vzdělání, věk): /

1. Je ve Vaší mateřské škole zařazeno téma dopravní výchova do ročního plánu?

Ano, podle ko zařazení.

2. Věnujete se dopravní výchově ve Vaší mateřské škole pouze teoreticky, nebo i prakticky?

Věnujeme se spíše prakticky klomů na vycházkách.

3. Má podle Vás zařazení dopravní výchovy v mateřské škole pro děti předškolního věku přínos?

 ANO- jaký?   NE- proč?*Uvolní jim u rozmachem dopravy jsou děti automaticky nuceny na tuto skutečnost reagovat ve velmi krátkém čase.*

4. Jak děti reagují na téma dopravní výchova?

Reagují na něj s nadšením. Především se snaží kluci, ty to mají rádi a říkají více, než dívky.

5. Účastnila se Vaše mateřská škola v minulosti nějakého programu s prvky dopravní výchovy?

 ANO – jakého?*Jednoho programu v rámci dne s Policií ČR. proke dalšího se naše škola neúčastnila.*

6. Navrhl(a) byste nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole?

 ANO- jakou? NE- proč?*Děti by měly mít větší možnost sedět více času na dopravním křesle.*

ROZHOVOR k BP – Dopravní výchova v MŠ

Jméno a příjmení: Adéla Klobouková

Informace o MŠ (název, adresa, zajímavé info atp.): MŠ NA BALABENCE POU
PRAHA 9 - LIBEŇ 190 00

Informace o Vás (bydliště, vzdělání, věk):

PRAHA, střední pedagogická škola s maturitou, 22 let
pracuji v rámci studijního studia

1. Je ve Vaší mateřské škole zařazeno téma dopravní výchova do ročního plánu?

ANO, JE.

2. Věnujete se dopravní výchově ve Vaší mateřské škole pouze teoreticky, nebo i

prakticky? Věnuji. Hovoříme o číselní sítni, hlavně polytechni.

Děti mají v huce kuku jako volání, jít po sítni a já jim ukazuji
umozku. Ukazuji jim i úzkou dopravní značku - STOP, NE JÍZDÍTE, VEDLE JÍ.
Také chodíme na dopravní křižovatku, kde s dítětem paní polovinu procedur
náčrtkou sítni se znášky v semestru.

3. Má podle Vás zařazení dopravní výchovy v mateřské škole pro děti předškolního věku přínos?

 ANO - jaký?

NE - proč?

Děti získají základy obecné procedury sítni, znalosti umozku,
aby se rozhodly a poděly.

4. Jak děti reagují na téma dopravní výchova? Hlavně rádi si v křídle

používají. Na křídle reagují úlevou hlavi. Pokud je to přirozené v úlevě úlev,
něj dříve. Kluci se nejraději na autu hrají.

5. Účastnila se Vaše mateřská škola v minulosti nějakého programu s prvky dopravní výchovy?

 ANO - jakého?Program s názvem Dopravní křižovatka. Konal se na malém křídle
dopravní křižovatky. Byl připravován od policie. Děti byly by s dopravní
křídle křiž. My jsme konal by jako dopravní.

6. Navrhnul(a) byste nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole?

ANO - jakou?

 NE - proč?V naší škole se v tomto křídle
chceme dostat častěji. Vybavíme si posuvná před křídlem
přechodem a před křídlem v křídle, dříve v úlevě kam
čerpáme dopravní značku. Dříve hodinu na křídle v
dopravní značku a na křídle a dříve chodíme v úlevě

ROZHOVOR – Dopravní výchova v mateřské škole

Jméno a příjmení: DOMINIK PONC

Informace o MŠ (název, adresa, zajímavé info atp.): ZÁKLASNÍ ŠKOLA, ZÁKLASNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA FRYŠLANT, obec Yihew

Informace o Vás (bydliště, vzdělání, věk):

FRYŠLANT, 22 let

1. Je ve Vaší mateřské škole zařazeno téma dopravní výchova do ročního plánu?

ANO, máme ji zařazenou každoročně.

2. Věnujete se dopravní výchově ve Vaší mateřské škole pouze teoreticky, nebo i prakticky?

J prakticky. Chodíme na procházky do okolí a vysvětlujeme si dopravní značky. Kroužíme na kolečkách a na kolech na dopravním křižovatce.

3. Má podle Vás zařazení dopravní výchovy v mateřské škole pro děti předškolního věku přínos?

ANO- jaký?   NE- proč?

Děti už, jak se mají chovat v silničním provozu. Kdy mohou chodit a kdy ne. Měli by mít svůj přínos a je důležité, aby byla do mateřských škol zařazována.

4. Jak děti reagují na téma dopravní výchova?

Téma je učitelé hodně, mají to různě psířinné přínosy a došlo se už nové informace k tomuto tématu.

5. Účastnila se Vaše mateřská škola v minulosti nějakého programu s prvky dopravní výchovy?

ANO – jakého?

Účastnila. Navštívili jsme policii ČR. Policisté dětem vysvětlovali jak se mají správně chovat na silnici.

6. Navrhl(a) byste nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole?

ANO- jakou?   NE- proč?

Navrhl bych kombinovat psířinné projížďky na kole, nebo na kolečkách na dopravním křižovatce.

ROZHOVOR – Dopravní výchova v mateřské škole

Jméno a příjmení: TEREZA MILEROVA'

Informace o MŠ (název, adresa, zajímavé info atp.): MŠ ČESKÝ ŽUB

Informace o Vás (bydliště, vzdělání, věk): ČESKÝ ŽUB, střední pedagogická škola s maturitou, 22 let

1. Je ve Vaší mateřské škole zařazeno téma dopravní výchova do ročního plánu?

ANO

2. Věnujete se dopravní výchově ve Vaší mateřské škole pouze teoreticky, nebo i prakticky?

Vždy jak teoreticky i prakticky.

3. Má podle Vás zařazení dopravní výchovy v mateřské škole pro děti předškolního věku přínos?

 ANO- jaký?   NE- proč?

Ano, povědomí o bezpečí, klíčové situace. Vše, jak se mají chovat na přechodu, na ulici (jako chodci i jako řidiči cyklistů).

4. Jak děti reagují na téma dopravní výchova?

Věnují se s určitou hor. Všechny děti ho podávají pomalu. Někteří mají nějaké dopravní značky. Někteří ví, co znamená semafor, jak se chovat na přechodu apod.

5. Účastnila se Vaše mateřská škola v minulosti nějakého programu s prvky dopravní výchovy?

 ANO – jakého?

Navštívily nás pravidelně společnost BESIP, klend mal pro nás vždy připravený svůj program.

6. Navrhl(a) byste nějakou změnu v dopravní výchově v mateřské škole?

 ANO- jakou?   NE- proč?

Například větší spolupráce s různými podobnými organizacemi jako BESIP. Měsíčně, například jízda na kole s instrukcemi, kteří by děti měli pravidelně provádět.

Příloha č. 7 – Pozorování dopravní výchovy v mateřské škole – malba

Příloha č. 8 – Pozorování dopravní výchovy v mateřské škole – elipsa

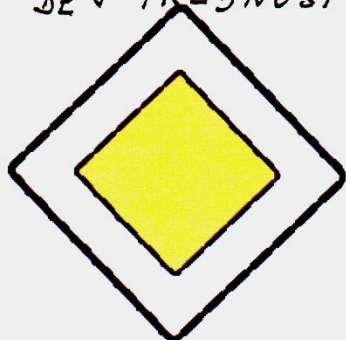

Příloha č. 9 – Pozorování dopravní výchovy v mateřské škole – pracovní listy

Příloha č. 10 – Autorský dotazník – výsledky, 1. pracovní list

DEJ PŘEDNOST

ZA'KAZ

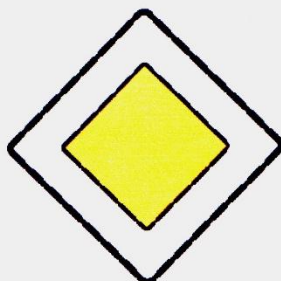
PŘECHOD PRO CHODCE

BUDOU KOLEVE

PRO AUTA

STOP

PŘECHOD

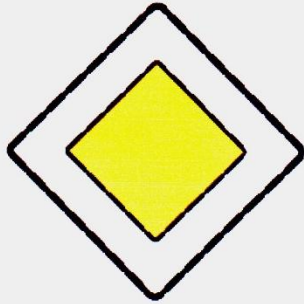

POZOR MAŠINA

KÁVA, 5 lev

DEU PŘEJNOST

STOPKA

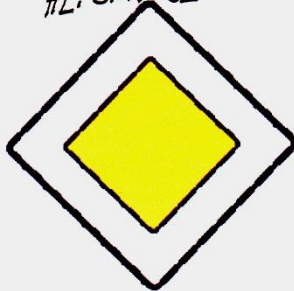
PŘECHOD PRO CHODCE

POZOR
VLAK

HL. SILNICE

STOPKA

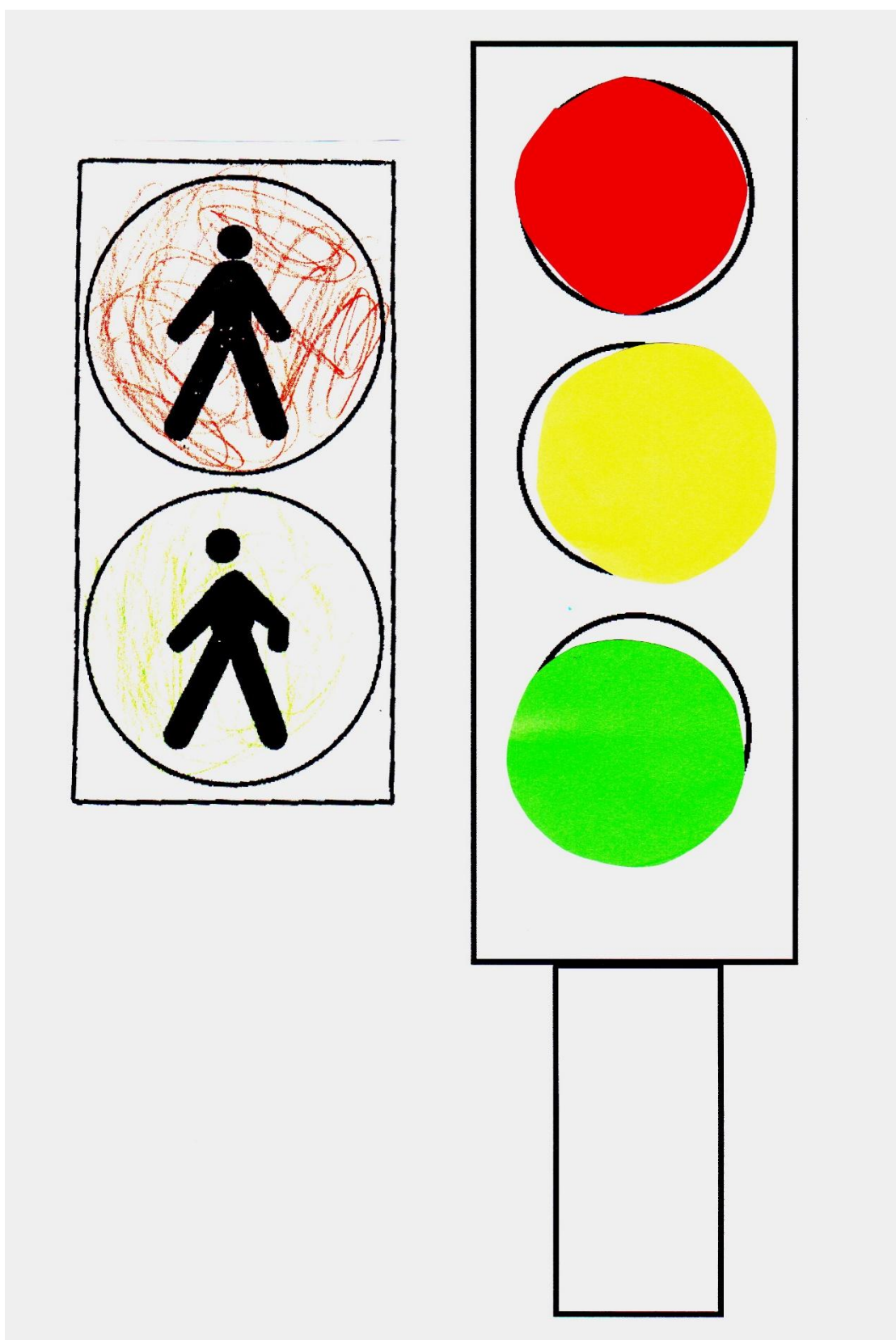
PŘECHOD PRO CHODCE

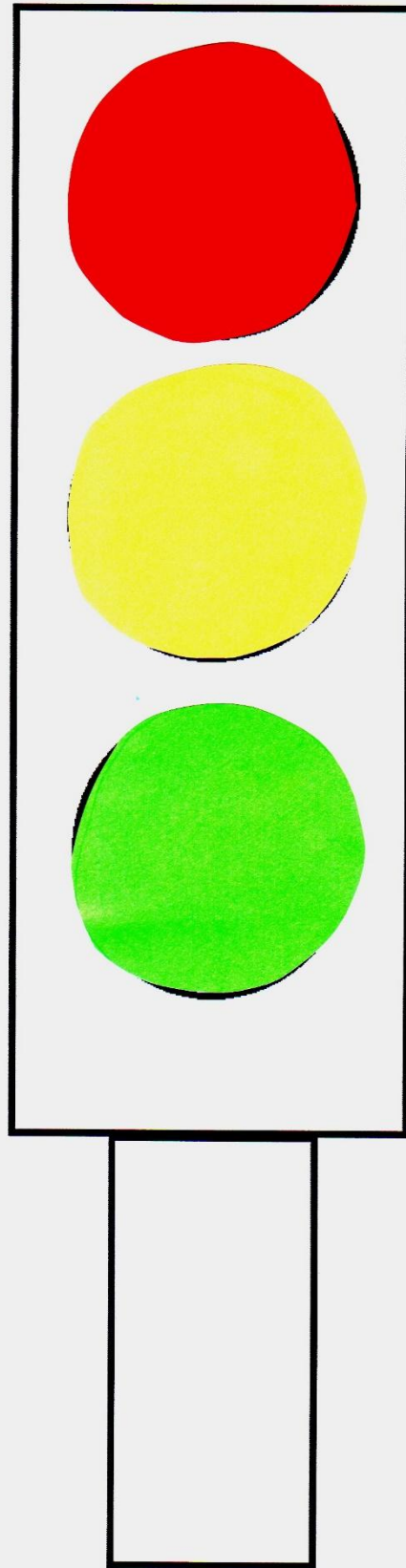
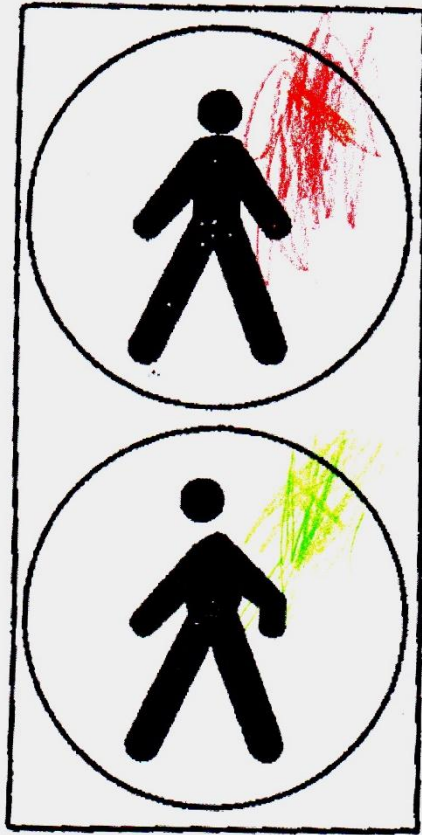

POZOR, JEZDÍ VLAK

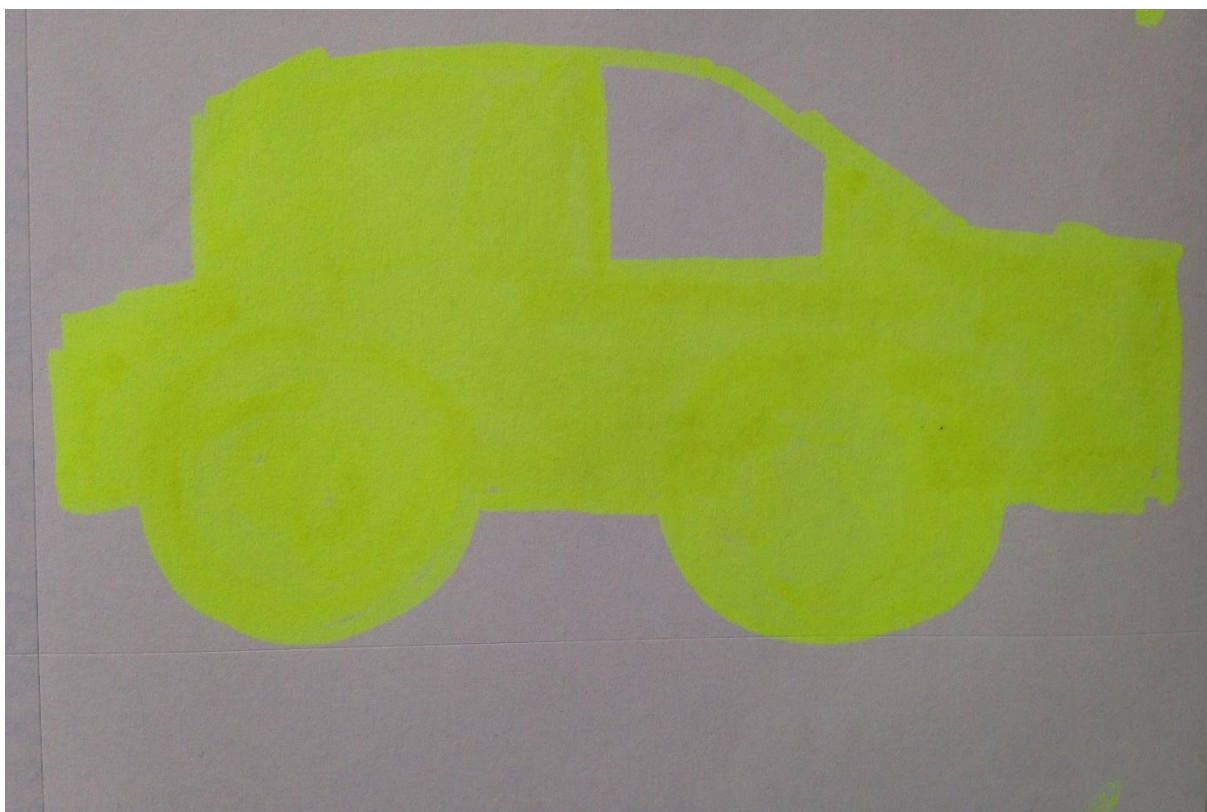
Příloha č. 11 – Autorský dotazník – výsledky, 2. pracovní list

Příloha č. 12 – reflexní proužky

Příloha č. 13 – Skládanka auta

Příloha č. 14 – Skládání auta

Příloha č. 15 – Simulace křižovatky

Příloha č. 16 – Hra na vagóny

Příloha č. 17 – Výroba dopravní značky

POCHVALA ZA
ŘÁDNÉ PLNĚNÍ

DOPRAVNÍCH
ÚKOLŮ

Příloha č. 19 – Závěrečná společná fotografie

Příloha č. 20 – Projíždějící auto – sochy

Fotografie z programu poskytla Mateřská škola Mníšek se souhlasem zveřejnění fotografií v bakalářské práci.